

Anul III. — 1879.

SCOLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

inaintarea educațiunii și instrucțiunii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Edata și redactată

de

VASILE PETRI.

Făsciora X, pe Iulie.

Sumar:

Desbaterea proiectului de lege despre impunerea limbii magiare (fine). — Articulul de lege XIII din 1879 despre învățarea limbii magiare în institutele pentru învățământul popular. — Conferințe și reuniuni învățătoresc. — Proiect de statute pentru reuniuni învățătoresc. — Causesele din cari poporul nostru uresce școla. — Din România. — Material pentru învățământul din geografie și istorie în școla populară: VI. Expedițiunile cruciate. — Rotațiunea pământului (fine). — Reuniunea „Mariana“. — Protocolul adunării generale a „Reuniunii învățătorilor români din diecesa Caransebeșului“. — Sciri școlare. — Varietăți.

SÂBIU 1879.

Tiparul tipografiei archidieceșane.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

înaintarea educațiunei și instrucțiunei.

Redactată de

VASILE PETRI.

ABONAMENTUL:

Pe un an 4 fl. v. a. — pe o jumătate 2 fl. v. a.
Pentru România: pe un an întreg un galben.

PRENUMERAȚIUNILE

sunt a să adresa la: Redacțiunea „Scólei
Române“ în Săbiu (Hermannstadt, N.-Szeben).

Desbaterea proiectului de lege despre impunerea limbei magiare.

(Fine).

În casa magnaților.

Ședința din 13 Maiu 1879.

Președintele pune la ordinea zilei proiectul de lege pentru introducerea limbei magiare ca studiu obligat în toate scóele elementare, proiect deja votat de casa deputaților.

Ministrul Trefort motivează pe scurt necesitatea acestei legi și recomandă primirea ei și de către casa de sus.

Archiepiscopul și metropolitul gr. cat. Dr. Ioan Vancea: Voiu vorbi asupra acestui proiect de lege mai ales din două puncte de vedere, întâiu din punctul de vedere al dreptății și ecuității, adoua pentru a-mi face datorița. Proiectul de lege având în vedere importanța limbei de stat, fie-mi permis și mie a atinge în puține cuvinte valoarea limbei în genere. Acela care scie a-si represinta limba, află în ea un tesaur, de care nici în cuget nu voiesce a se despărți, și cu drept cuvânt; căci pentru prima desvoltare spirituală limba este un mijloc distins, un nutritor ne-

secat și un factor principal în toate manifestările vieții publice. De aici iubirea și însuflețirea pentru dînsa, de aici zelul de a o apăra de câte ori se pare a o amenința fie și numai umbra unui pericol.

Écă pentru ce poporul românesc a fost cuprins de preîngrijiri și temeri îndată la prima faimă despre acest proiect de lege. Simptomele acestea însă nu sunt de natură a consolida încrederea și buna-înțelegere între popor, abstracțiune făcend, că mulți bărbați de specialitate nu se pot împăca cu introducerea unei limbi străine în scólele elementare, nici din punctul de vedere al educațiunei, nici din acela al instrucțiunei și metodiceei.

Nici că se póte presupune, ca nisce prunci mărginiți la pricipere, cari nici limba lor maternă nu o cunosc încă cum se cuvine, se fie în stare a-și însuși o limbă străină în vre-o câte-va ore de învățămént. Noi, cari ne-am însușit limba magiară prin studiu, scim, cât timp și câtă ostenelă se recere pentru a o învăța cum se cade. Prin urmare, pentru ca totuș propunerea limbei magiare se aibă rezultatul dorit, se va face una din două: séu că pentru propunerea limbei magiare se vor destina ore mai multe, cari se vor lua dela celelalte obiecte de învățămént; séu că unul din obiecte se va propune în limba magiară. În cazul prim vor pătimi obiectele, la cari se va face reducerea orelor; în cazul al doile se va fi probat, că preîngrijirile și temerile nóstre au fost fundate.

Considerând partea practică a lucrului, nu înțeleg, pentru ce cunóscerea limbei de stat se fie atât de necesară popórelor agricole de altă limbă. Au până aci nu s'au înțeles între sine locuitorii acestei patrie? În curs de o miie de ani Ungaria n'a fost mai fericită și mai respectată de cât sub Ludovic cel mare și sub Matía, deși pe atunci abia a miia parte din locuitori înțelegeau limba statului, carea era cea latină; de unde se vede, că puterea statului, fericirea popórelor și patriotismul nu atérnă dela cunóscerea limbei de stat. Dela poporul de rënd nu se póte pretinde să scie două limbi, ér cei culți au învățat și până aici limba statului și vor învăța-o și de aici încolo toți câți vor simți trebuința

de a o învăța; vor învăța-o de bună voie, nesiliți prin proiecte de legi, cari produc numai ură și antipatie, într'un timp, când avem mai mare lipsă de pace și bună înțelegere.

Argumentul însă, că ar fi în interesul nemagiarilor de a învăța limba magiară, ca se p^otă fi aplicați în funcțiuni de ale statului, acest argument voiesce a proba prea mult și pentru aceea nu probază nimic; căci de aici ar urma, ca toți câți vor învăța ungeresce, să fie denumiți în oficiuri, ceea ce însă este imposibil. Denumescă-se încai cei ce au cualificațiunea prescrisă! Durere însă, că nu se face nici atâta; cu deosebire dintre Români nu mulți se împărtășesc de acest favor.

Dar se esaminăm starea presentă a învățătorilor și urmările, cari legea acésta le va avé pentru ei. Restrîngându-mă numai la archidieceasa mea, constat, că din 500 de învățători abia două cincimi înțeleg limba statului; ceialalți nu o știu și nici nu sunt în stare a o învăța. Ce va fi cu acestia? Negreșit ei vor fi scoși din posturi. Dar ce se va întâmpla cu ei mai departe, de óra ce avere nu și-au putut câștiga, nici au învățat a lucra în tinerete? Ar fi drept și ecuitabil a li-se asigna pensuni din fondul țerei, menit anume spre scopul acesta; dar acésta nu se va întâmpla, și așa învățătorii și familiile lor vor spori numai numărul celor flămânzi și malcontenți, ceea ce nu p^ote fi spre binele societății.

Și ce se va întâmpla cu scólele lipsite de învățători? Negreșit vor fi provédute cu învățători; dar cine le va provedé? Statul, căci bisericile nu sunt în stare. Statul însă, judecând după casurile de astăzi, va denumi învățători, cari nu vor fi nici de neamul nostru, nici de legea nóstră, și cari nu vor înțelege limba poporului.

Este ușor de prevédut, că rezultatele instrucțiunei vor fi deplorabile. Prin urmare nu este drept, că introducerea limbei magiare nu turbură limba și religiunea celorlalte confesiuni.

În fine cine ne va garanta, că cu timpul limba magiară nu va fi impusă ca limbă de învățământ pentru tóte disciplinele din scólă? Atunci întreb: ce se va întâmpla cu biserica mea, pentru care limba română este condițiune de esistență, fiind acésta limba

liturgică, rituală și eclesiastică? Va fi periclitată, dimpreună cu misiunea și chiar cu succesele ei de până aici.

Din cauzele acestea nu pot primi proiectul.

Archiepiscopul și metropolitul gr. or. Miron Românul:

Se scie, că înainte de acesta cu 3 luni publicându-se acest proiect de lege în testul seu de atunci, mai ales Românii se arătară foarte îngrijați de intențiunea proiectului și de modul seu de executare. Proiectul de lege adecă, fără a considera pedecele pedagogice și practice, este de natură, prin dispozițiunile sale, nu numai a vătămă autonomia bisericeii, ci a împiedeca chiar și cultura publică a popórelor nemagiare, și prin acesta a sprijini pretensiunile Magiariilor, de a se asimila toți locuitorii nemagiari, fie și prin mijlóce siluitoare.

Adevărat, că proiectul original a pierdut mult din caracterul seu acut, prin declarațiunile ministrului de culte și prin noua redactare ce i s'a dat; cu toate aceste el conține și acum dispozițiuni, cari justifică îngrijirile naționalităților nemagiare. Înainte de a vorbi în general la acest proiect de lege, protestez în contra suspiciónilor, cari dorere! s'au rădicat în presa magiară, că adecă toți aceia, cari cutéză a combate acest proiect de lege, fac acesta din ură contra limbei magiare, séu din lipsă de patriotism séu dóră chiar urmărind scopuri, ce cad afară de conceptul statului unghuresc. Nu mă voiü demite a resfrânge atari suspicióari nefundate și vătămătoare, pentru că le consider ca eflusul unei iritațiuni, de care nu pătinesc atât Magiarii cei adevărați, pe cât pătinesc Magiarii cei noi, în a căror mână se află jurnalistica, când ved, că alții nu-sé lapadă, ca dênșii, de naționalitatea lor. În cât pentru modesta mea persoană, mă pot provoca la trecutul meu și la nevoințele mele de a asigura în tot modul unitatea, întregitatea și constituțiunea statului unghuresc, și de a înainta concordia fră-tescă între toți cetățenii patriei, fără diferință de limbă și confesiune. Și dacă nu primesc proiectul nici în forma sa de-acum, fac acesta din convingere intimă, pentru că nu-l țin a fi folositor, necesar și oportun, nici de cât însă din antipatie cătră națiunea și limba magiară. Acesta convingere mi-am exprimat-o și în re-

prezentațiunea substernută la prea înaltul tron în numele bisericei române gr. or. Stând și astăzi pe bazele acelei reprezentațiunii, îmi voiți permite a ceti din ea unele pasagie spre întregirea discursului meu (cetesce).

Proiectul de lege în multe privințe restringe foarte dreptul de jurisdicțiune al autorităților scolare confesionale; afară de acesta nu se unesce nici cu demnitatea acestor autorități, ca valoarea testimoniilor de cualificațiune se atërne dela subscrierea inspectorului regesc de scóle, cum dispune proiectul. Acesta dovedesce puțină încredere în autoritățile supreme bisericesci, dar fără nici o causă, căci ministrul, în virtutea dreptului de controlă, are destule mijloce spre a sili bisericile nepăsătore să-și facă datoria.

Ce privesce necesitatea limbei magiare, poporul de rënd n'are lipsă de ea de cât acolo, unde locuiesce amestecat cu Magiari; acolo însă o învață din scóla vieții. În alte afaceri private séu oficióse însăși legea naționalităților admite usul limbei materne. Cât pentru cei ce voiesc a-și însuși o cultură mai superióră, ei vor cerceta scóli mai înalte, unde limba magiară se propune deja de mai înainte. — Dacă însă limba magiară se introduce numai din l u c s, acesta se póte face numai în detrimentul celorlalte obiecte de învățământ și fără ca să se ajungă scopul intenționat; căci unde scolarul nu are ocasiune a se deprinde în limba magiară și afară de scóla, tóte ostenelele vor fi înzadar. Tot ce se póte face în scólele elementare pentru limba magiară, este a se învăța scrierea, cetirea și pronunciarea corectă a limbei; atâta însă s'a învățat în multe locuri și până acum, și unde nu s'ar fi făcut, se póte introduce; în eparchia mea, se va și introduce. Dar a pretinde ceva imposibil și neesecutabil, nu se unesce cu demnitatea legii.

Lipsa cea mai ardetóre a bietului nostru popor nu este tocmai limba magiară, ci ușurarea sarcinelor publice, înaintarea în cultură în limba sa proprie și apërarea sa în contra acelor ómení, cari îl ruinează în tot chipul.

Relativ la cuvintele ministrului de culte, că adecă „este în

interesul unor domni de a agita“, încât ele s'ar referi și la mine, le resping în mod categoric.

Nu primesc proiectul, ci propun a se trece la ordinea zilei.

Episcopul Aradului Ioan Mețian: Declar din capul locului, că nu sunt în contra învățării limbei magiare în scólele elementare, acolo, unde este de lipsă și prin puțință, — dovadă diecesa mea și celelalte, unde limba magiară se învață de mult în scólele nóstre. Cu tóte aceste sunt silit a combate întroducerea ei atunci, când ea se face în detrimentul autonomiei bisericescǐ, al instrucțiunei poporale și al moralității.

Cultura fără a crește morală nu póte se producă fructe bune, de unde urmază, că între sciință și moralitate este un necs fórte strins. Acésta se póte vedé mai ales la poporul român, la care biserica stă în cea mai strinsă legătură cu scóla, astfel că una fără de alta nu póte esista. Biserica înființéază, susține și conduce scóla, și după ce acésta și-a terminat agendele, biserica primesce în sinul seu tinerimea scolară, spre a desvolta în ea mai departe învățăturile morale. Și tare mă tem, că acest proiect de lege va sgduí legătura dintre biserică și scólă, în dauna moralului creștinesc. Cu deosebire dispozițiunea, prin carea dreptul de a eda testimonii de cualificațiune se ia dela confesiuni și se dá organelor statului, este de natură a altera mult caracterul confesional al scólelor. Urmarea va fi, că zelul confesiunilor întru susținerea scólelor va slăbi, moralitatea și cultura poporului vor lãngeđi.

Póte se fie acésta în interesul statului? Eu cred, că nu, pentru că orí ce stat numai atunci este puternic, când toți cetățenii lui, fără deosebire de națiune și religiune, înaintéază de o potrivă atât în cultura spirituală, cât și în cea morală. Românii, cari fără vina lor, au fost remas înapoi în cultură, îndată ce au încetat piedecile, s'au apucat cu zel a înființa institute de învățământ, din propriile lor mijlóce, sub scutul și cu ajutorul bisericeii. Succesul obținut se póte măsura cu succesele orí cărei confesiuni din patrie. Este decí natural, ca credincioșii mei se fie cuprinși de mari îngrijiri față cu acest proiect de lege, cu atât mai virtos,

cu cât proiectul atacă și autonomia noastră bisericăscă garantată prin lege.

Nu tragem la îndoielă dreptul statului de a avé suprema inspecțiune asupra scóelor; dar legea presentă este o ingerență preste măsură în administrațiunea învățământului confesional, garantată prin art. de lege 38: 1868.

Am đis, că nu sunt în contra învățării limbei magiare în scóele porale, unde este de lipsă și prin putință; acésta însă se putea face fără vătémarea atátor interese.

Nu pot primi proiectul.

Episcopul rom. cat. Ipolyi: (Stummer) đice, că Slovacia din diecesa sa sunt mulțămitori pentru legea acésta; apoi polemiséză cu metropolitul Vancea, care îi replică.

Episcopul Lugoșului Dr. Victor Mihalyi: Legea de instrucțiune din 1868 a proclamat învățământul obligător și a statorit ca principiu, că instrucțiunea elementară se ține în prima linie de competența părinților, în a doua de a comunei și în a treia de a statului. Astfel legea acésta a lăsat în libera voie a părinților, de a se îngriji de instrucțiunea fiilor lor a casă, în scóle private séu publice, înființate de cătră reuniuni orí confesioni, de cătră comune politice orí de cătră stat, în scóle elementare séu superioare etc. Aceeași lege dispune în §. 58, ca în scóla poporală fie care scolar se priméscă instrucțiunea în limba sa maternă. Acésta dispozițiune înțeleptă a legii a fost delaturată de cătră unele organe prea zelóse, cari (ca se vorbesc numai de diecesa mea) în comune curat románesci au aplicat învățătorí, cari nu știu románesc. Acele organe vor fi satisfăcute prin legea presentă, carea sanecționéză procedura lor anticipată, dispunénd adecă, ca scolarul román nu numai în limba sa să se instrueze. Afirm într'adins acésta, pentru că proiectul de lege nu statoréscé limba, în carea va fi compus manualul pentru învățarea limbei magiare. În chipul acesta proiectul modifică legea din 1868 în dispozițiunea sa cea mai esențială, în dispozițiunea relativă la limba de propunere.

Proiectul de lege nu este nici ecuitabil, căci d. e. §. 3 deobligă pre învățătorí a propune o limbă străină fără nici o remu-

nerațiune, ér în sensul §-lui 4 Magiarii își vor însuși cultura elementară și pe viitor numai în limba lor maternă, pe când nemagiarii vor pierde o parte mare din timp cu învățarea unei limbi străine, abstracțiune făcând, că pentru ei și manualele didactice vor fi mai scumpe, pentru că vor fi mai număröse. Din cauza acésta mulți studenți bravi se vor feri de a îmbrățișa cariera învățătoréscă, ér părinții spăriându-se de greutățile învățătorei, încă nu se vor îndemna a-și trimite copii la scólă.

Și cu tóte acestea scopul principal al legei nu se va ajunge ; căci dacă limba magiară se va propune numai în câte-va ore, nime nu o va învăța cum se cuvine ; ér dacă ea se va propune în óre mai multe, séu dóră va deveni chiar limbă de învățământ, atunci în faptă s'ar face mai mult de cât cere legea. — Din momentul însă, în care se vor propune în scólă doué limbi, se vor forma doué centre de instrucțiune, rivalitatea va începe și în urmă limba statului, fiind negreșit mai favorisată, va remâné singură domnitóre în scólă.

Relativ la aserțiunea, că este în interesul poporului român a învăța limba statului, observ, că legea naționalităților s'a îngrijit, ca fie care cetățén sê-și pótă apăra drepturile sale în limba sa maternă. Acela care a avut interes de a învăța limba magiară, a învățatu-o și până acum și va învăța-o și de aici încolo. Un popor întreg însă nu este în stare a vorbi timp mai îndelungat doué limbi de o potrivă ; căci unde se observă acésta, acolo poporul a început deja se trecă dela limba sa la limba ceealaltă.

În scólele poporale magiare încă se propune o limbă străină, limba germană, dar numai în scólele civile și numai începând din cursul al treile, carele corespunde cu a 3-a clasă gimnasială, când adecă tinerul este în stare a-și vorbi și scrie corect limba maternă.

În fine se đice, că învățarea limbei magiare este de lipsă, pentru că numai prin ea copilul va cresce în patriotismul cel adevărat. Faceți, ca orî care cetățén al patriei sê se bucure de drepturi, și atunci se va simți îndemnat a-și împlini cu plăcere datoriile sale patriotice.

Nu pot primi acest proiect de lege.

Mai vorbind comitele suprem **Ujfalusy** pentru, proiectul se votază, fiind în contră numai metropoliții și episcopii români prezenți, adeca 5 inși.

La desbaterea specială din 14 Mai, Escel. Sa Metropolitul Miron Românul propuse unele amendamente, cari însă nu se primiră.

Legea s'a făcut și votat după placul Magiarilor. Cu toate acestea noi Românii avem cuvânt a fi mândri cu ținuta reprezentanților nostri din corpurile legiuitoare: nu s'a aflat între ei nici unul, dar nici unul, carele se fi pledat pentru proiectul de lege, deși se dice, că regimul ș'ar fi dat mari silințe se câștigate încai pre unul.

Articulul de lege XVIII din 1879

despre învățarea limbei magiare în institutele pentru învățământul poporal.

Fiind de trebuință, ca fie cărui cetățen să i-se ofere mijlocele corespunzătoare pentru a-și însuși limba magiară ca limbă a statului, să stătorească spre scopul acesta următoarele măsuri:

§. 1. În toate preparandiele confesionale pentru învățători, precum și în acelea, în cari limba învățământului nu este cea magiară; această limbă, ca una, carea în institutele acestea a fost obligătoare deja în înțelesul articolului de lege 38 din 1868, să se propune pe viitor în atâtea ore, încât fie care candidat de învățător să și-o pótă însuși în grai și în scris în durata unui curs întreg de învățământ.

§. 2. După terminarea cursului preparandial de 3 ani, carele urmază după intrarea în vigoare a legii prezente, așa dară începând dela 30 Iunie 1882, nimeni nu va puté dobândi diploma de învățător, asemenea nu va puté fi aplicat ca învățător séu adjunct nimenea, care a absolvat cursul preparandial, fie privatim, fie în vre un institut, până la anul 1882 séu după acest termen, dacă nu-și va fi însușit limba magiară astfel, ca să o pótă propune în scólele poporale.

§. 3. Indiviđii, cari sunt deja în oficiu séu păşesc pe cariera învăţătorească şi cari au absolvat séu vor absolve cursul preparandial în periodul dela 1872 şi până la finele anului 1882, séu cari în acest timp au întrat séu vor întra în oficiu, sunt datorî, dacă nu sciu unguresce, în restimp de 4 ani dela întrarea în vigóre a legeri presente să-şi însuşescă limba magiară astfel, ca să o pótă propune în scólele poporale.

Acéstă aptitudine este a se proba prin depunerea unui examen, ce se va regula prin un decret ministerial.

În comune, unde trăiesc amestecaţi locuitorî de limba magiară şi nemagiară, începënd dela anul 1882 nu pot fi aplicaţi ca învăţătorî ordinari, adjunctî séu provisorî, la scóle comunale, confesionale şi alte scóle poporale publice, decât indiviđi, cari sunt în stare să propună limba magiară; dar' şi până în anul 1883, la ocuparea posturilor învăţătoreşti sunt a se preferi indiviđii, cari sciú limba magiară; asemenea în ce privesce scólele elementare comunale, este a se executa rigoros §. 58 al art. de lege 38 din 1868, şi dispoziţiunea cuprinsă în alineatul 2 şi 3 din §. 13. al art. de lege 13 din 1876.

§. 4. Limba magiară se primesce prin acésta în tóte scólele poporale publice, de orî ce categorie, între obiectele de învăţământ obligátore.

Până când însă nu se va dispune de un număr suficient de învăţătorî apţi pentru propunerea limbei magiare, dispoziţiunea de mai sus a legii se póte pune în aplicare numai succesiv în modul următor:

În fie care scólă poporală elementară, a cărei limbă de învăţământ nu este cea magiară, la care însă se află un învăţător în stare de a o propune, limba magiară se va preda ca obiect de învăţământ obligátor încă în anul scolaric, ce urmază după întrarea în vigóre a legeri presente, ér în scólele elementare, la cari nu se află un astfel de învăţător, învăţarea ei va fi obligátore îndată ce în înţelesul §§. 2 şi 3 se va aplica un învăţător în stare de a o propune. Propunerea obligátore a limbei magiare în tóte scólele poporale comunale se va regula de către ministrul de culte şi in-

strucțiune publică prin un decret special. Acest regulament se va observa, în ce privește numărul orelor, de către toate oficiile școlare confesionale său de altă categorie la statorirea planului de învățământ pentru școlile lor populare.

§. 5. Dispozițiunile legii prezente se estind și asupra institutelor, ce există deja său se vor înființa de acum în înțelesul §§-lor 16—22 ai art. de lege 38 : 1868 și la cari limba învățământului nu este cea magiară.

§. 6. Esecutarea dispozițiunilor și a măsurilor transitorie, cuprinse în §§. precedenți, se va controla de către ministrul de culte și instrucțiune publică, prin inspectorii de școlă și prin alte organe ale sale menționate în art. de lege 28 : 1876 (§. 3) despre oficiile școlilor populare.

Spre scopul acesta :

1. La preparandiele, la cari limba propunerii nu este cea magiară, afară de vizitele periodice ale inspectorului de școle în timpul prelegerilor, cât și esamenele anuale, cât și cele de calificatiune se vor ține în prezența și cu concursul inspectorului școlar său a reprezentantului denumit de către ministrul de instrucțiune, și începând dela 30 Iunie 1882 atestatele de calificatiune, subscrise și de dînsul, nu se pot estrada decât în cas dacă esaminatul posedă de ajuns limba magiară, conform §-lui 2 al legii prezente.

Însă în contra refusului inspectorului de școle se pôte lua recurs în restimp cel mult de 30 zile dela ziua esamenului la ministrul de culte și instrucțiune publică, carele prin o comisiune de trei inși, denumită de el însuși, va dispune esaminarea de nou a candidatului, și aflând comisiunea, că recurrentul posedă limba magiară în măsura prescrisă în §. 2, atestatul de calificatiune i-se va estrada numai decât. Hotărîrea comisiunii se va induce în atestat.

2. Ministrul instrucțiunii va veghia, ca în planurile de învățământ prezentate în sensul art. de lege 28 : 1876, §. 3, punct 5, limba magiară se fie primită în estensiunea, ce-i compete con-

form legii prezente, și va controla propunerea ei în înțelesul aceleiași legi (§. 5, p. 3, b).

3. În cas de neobservare a legii de față se va aplica §. 15 al art. de lege 38 : 1868, respective §. 7 al art. de lege 28 : 1876. Și în fine :

4. Dispozițiunile cuprinse în §. 22 al art. de lege 38 : 1868 se vor aplica și atunci, când institutele numite în §. precedent al legii prezente nu vor satisface dispozițiunile acestei legi.

§. 7. În tot locul, unde este vorba în această lege de preparandii pentru învățători, de candidați de învățători, de adjuncți séu suplenți, sunt a se înțelege și preparandiele pentru învățătoare, candidatele de învățătoare și învățătoarele suplente.

§. 8. Cu aplicarea legii de față este însărcinat ministrul de culte și instrucțiune publică.

Conferințe și reuniuni învățătoresci.

Nr. 1613 Scol. CU Cluj / Central University Library Cluj

Cercular către toți inspectorii districtuali și învățătorii dela scólele confesionale gr. or. române din archidieceasa Transilvaniei.

După ce conferințele învățătoresci, prevădute în §. 130 al statutului organic, din anul 1875 începând până în anul 1878, s'au prefăcut în cursuri supletorice formale de mai multe septemâni, și acesta s'a întâmplat în urma necesității arătate de a se da învățătorilor din scólele noastre confesionale greco-orientale lipsiți de pregătirile formale pedagogice ocasiune a-și însuși cunoscințele neapărat de lipsă pentru chiemarea învățătorescă, — acum consolidându-se statul învățătoresc din scólele noastre române greco-orientale cât de cât în lucrurile recerute de lege, consistorul a aflat de bine a reduce cursurile supletorice de mai multe septemâni la starea de „conferințe învățătoresci“, precum au fost dela început și precum sunt prevădute și în citatul §. al statutului organic al bisericei noastre. Decî în locul cursurilor supletorice se ordineză prin acesta ținerea de conferințe învățătoresci, în cari la pertractarea obiectelor ia parte fie-care învățător

sub conducerea unui comisar consistorial. Conferințele au se dureze pentru anul acesta 5 zile, și adevă din 10 până în 15 August. Acastă modificare respective reducere la aceea ce a fost mai înainte și ce are basă legală în statutul organic, nu împedecă, ca consistorul din când în când, după trebuințe și împregiurări, să lărgescă conferințele învățătorești în cursuri supletorice cu durata de mai multe septemâni. În acest chip nu numai că se va sustine instituțiunea cea salutară a conferințelor învățătorești și a cursurilor supletorice pe timpul feriilor de vară, dară se face și ore care înlesnire învățătorilor nostri, reducându-se timpul de mai multe septemâni la câte-va zile.

Pe basa celor premise se sustine și pentru conferințele învățătorești împărțirea de până acum a teritoriilor și locurilor de adunare, ce au fost până acum pentru cursurile supletorice și adevă :

1. Sâbiu, 2. Alba-Iulia, 3. Deva, 4. Idicel, 5. Cojocna, 6. Brașov, 7. Sighișóra, 8. Abrud, 9. Făgăraș, 10. Deș, ér de conducători ai conferinței învățătorești pentru anul acesta se denumesc :

Pentru conferința învățătorească din :

1. Cercul Sâbiu, profesorul dela institutul pedagogico-teologic Dimitriu Comșa.
2. Cerculu Alba-Iulia, parochul din Bucerdea-Vinósă Teodor Pop.
3. Cercul Deva, învățătorul și directorul scólei din Hașeg Basiliu Florian.
4. Cercul Idicel, profesorul Pavel Beșa.
5. Cercul Cojocna, parochul din Cojocna Teodor Ciortea.
6. Cercul Brașov, învățătorul și directorul dela scóla capitală normală de acolo, Georgiu Belissimus.
7. Cercul Sighișóra, învățătorul și capelanul de acolo Dimitriu Moldovan.
8. Cercul Abrud, profesorul George Părău dela gimnasiul din Brad.
9. Cercul Făgăraș, parochul din Grid Iacob Urdea.
19. Cercul Deș, învățătorul și capelanul din Borgo-Bistrița Simeon Monda.

Tot-deodată se însemnă, că în acele ținuturi, unde s'au constituit învățătorii în reuniuni învățătorești, precum în Brașov și Săbiu, se pot ține conferințele învățătorești în sinul reuniunii, adică pe baza constituirii în reuniune, înțelegându-se de sine, că pentru astfel de cazuri președintele respective vice-președintele reuniunii este și conducătorul conferințelor învățătorești.

Ca obiecte de desbatere în conferințele învățătorești pentru anul acesta se pun:

1. Cări împregiurări împiedecă încă și astăzi progresul învățământului poporal? Apoi propunerii practice pentru delăturarea acelor.

2. Darea de părere spre compunerea unui plan de învățământ, prin care să se pôtă satisface articolului de lege XVIII din anul 1879, privitor la învățământul obligatoric al limbei magiare în scólele poporale române greco-orientale din archidiecesă, care articol de lege se alătură aci /. în mai multe esemplare spre studiere.

3. Pe ce cale și-ar puté învățătorii scólelor nóstre poporale însuși mai cu înlesnire cunoșcința limbei magiare în estensiunea pretinsă de lege.

4. De óră-ce în anul trecut cele mai multe conferințe învățătorești și-au esprimat dorința de a se constitui în reuniuni învățătorești, ba unele și-au și compus statute și s'au constituit, consistorul pentru a înlesni efectuarea intențiunilor vrednice de tótă lauda ale învățătorilor nostri pe de o parte, de altă parte pentru a se ajunge o uniformitate a statutelor reuniunilor, comunică aci sub //. un proiect de statute, care consistorul l'a aflat mai corespunđător spre luare de basă pentru cazul, că învățătorii dela conferințele învățătorești ar voi să se constituie în reuniune învățătorească.

5. După deliberarea cuviincióasă și cu serioșitate, precum se pretinde dela un corp matur învățătoreșc, a obiectelor de sub punctele 1—4, se pôte pune la ordine deslegarea și a altor întrebări din sfera pedagogică-didactică, ce se vor propune de conducător séu de alt membru al conferinței și se vor încuviința și admite la desbatere cu învoirea membrilor conferinței.

Despre desbaterile în conferințe se se pórte un protocol, în care se se însemne momentele cele mai însemnate, și acel protocol subscris de conducătorul și notarul conferinței se se substérnă *cel mult până în 25 August a. c.* consistorului archidieceșan, dimpreună cu un raport din partea conducătorului.

Fie-cărui conducător al conferințelor învățătoreșci se dă din partea consistorului diurne de *1 fl. 50 cr.* pe ți și bani de călătorie, pentru care se astérnă la timpul seu cuitanță; érá pentru susținerea singuraticilor învățătorí la aceste conferințe, precum și pentru acoperirea speselor de călătorie se îndatoréză fie-care comună bisericéșcă a contribuí din mijlócele proprie, spre care seop părinții protopresbiterí și administratorí protopresbiterali au datorința a da sprijinul de lipsă pentru acoperirea speselor, în cel mai corespunđător mod, ce le-a avut fie-care învățător, și spesele ce le vor avé se fie cât mai micí; vor stáruí, ca încát este posibil învățătorii nostri se fie încuartați pe unde se póte în localitățile școlare și mai ales pe la creștinii nostri din locurile centrale, cărora cu tot privilegiul se se pună la inimă însemnătatea statului învățătoreșc pentru poporul nostru român.

Din ședința consistorului archidieceșan ținută în Sábiiă, la 7 Iuniu 1879.

Pentru Escelenția Sa dl archiepiscop și metropolit:

Nicolau Popea m. p.,
archimandrit și vicar arhiepiscopesc.

Proiect de statute pentru reuniuni învățătoreșci.

Statutele Reuniunii învățătorilor dela școlele gr. or. române din N.

I.

Numele, reședința, scopul și mijlócele Reuniunii.

§. 1. Reuniunea pórta numele: „Reuniunea învățătorilor dela școlele gr. or. române din N. și-și are reședința în

§. 2. Scopul Reuniunii este:

a) a lucra împreună la înaintarea învățământului și îmbogățirea

spiritului cu cunoștințe folosite asupra diverselor ramuri pedagogico-didactice;

- b) a mijloci împărtășirea reciprocă a experiențelor culese pe terenul instrucțiunii și a contribuțiilor astfel la cultura ulterioară a învățătorilor;
- c) a contribuțiilor, cât se poate, la îmbunătățirea stării materiale și poziției învățătorilor și școlilor populare;
- d) a stăruirii, ca școlile să se înzestreze fie-care cu o grădiniță școlară și recuizitele necesare, cu o bibliotecă și colecțiunile de plante, minerale, insecte etc.

§. 3. Mijlocele spre atingerea scopului sunt:

- a) Discuțiunile asupra lucrărilor incuse de membri, cum și asupra diverselor chestiuni pedagogice și didactice;
- b) comunicările asupra experiențelor culese și înlesnirilor dobândite în tractarea cu copiii în școală;
- c) prelegeri și debateri asupra singuraticilor obiecte de învățământ cum și asupra manualelor de școală;
- d) comunicări asupra aparatelor de învățământ mai corespunzătoare, asupra colecțiunilor de cărți, plante, minerale etc. cum și asupra întocmirii culturii grădinilor școlare;
- e) debateri asupra mijloacelor de aplicat pentru disciplina școlară;
- f) cercetarea împreună a edificiilor școlare și filantropice, deprinderi gimnastice și musicale și demonstrări practice în grădini, pometură etc.
- g) biblioteca și colecțiunile de aparate și recuizite didactice, ce au a se înființa pe seama Reuniunii;
- h) fondul, ce se va înființa pentru acoperirea cheltuielilor reclamate de trebuințele Reuniunii.

§. 4. Limba în toate afacerile Reuniunii este cea română.

II.

Membrii Reuniunii, drepturile și datorințele lor.

§. 5. Membrii Reuniunii sunt ordinari, fondatori, ajutători și onorari.

§. 6. Membri ordinari sunt toți învățătorii de la școlile populare și civile române gr. or. de pe teritoriul Reuniunii.

§. 7 Membri fondatori pot fi acei, cari contribuesc la fondul Reuniunii odată pentru totdeauna cel puțin 15 fl. v. a.

§. 8. Membri ajutători sunt acei, cari contribuesc la fondul Reuniunii tacsă anuală de cel puțin 1 fl. v. a.

§. 9. Membri onorari vor pute fi acei, cari și-au câștigat merite însemnate pentru Reuniune.

§. 10. Înscrierile membrilor fondatori și ajutători se fac la presidiul Reuniunii, rămânând ca adunarea generală să decidă în mod definitiv asupra primirii său neprimirii în sinul Reuniunii.

Primirea membrilor onorari este rezervată adunării generale.

§. 11. Toți membrii Reuniunii sunt îndreptățiți a lua parte activă la desbateri în adunările generale, făcând propuneri și ținând disertațiuni.

Dreptul de a vota în cestiuni financiare este rezervat membrilor ordinari și fondatori.

§. 12. Numai membrii ordinari au dreptul a pretinde ajutoare și remunerațiuni din fondul Reuniunii.

§. 13. Membrii ordinari sunt îndatorați:

a) a lua parte la toate ședințele adunării generale, cum și la demonstrații, la deprinderile gimnastice și musicale și la excursiunile întreprinse cu ocaziunea adunării generale.

Absențările nemotivate se petrec în protocolul adunării nerale.

b) a concurge fie-care după putință la propășirea Reuniunii și realizarea scopului, ce ea urmăresce, pregătindu-se cu lucrări în scris asupra unei său altei cestiuni pedagogico-didactice, său împărtășind adunării generale vederile și esperiențele sale în privirea învățământului și educațiunei.

Lucrările scripturistice (disertațiuni, prelegeri etc.) destinate pentru adunarea generală, sunt a se trimite presidiului cu cel puțin 14 zile înainte de adunarea generală.

§. 14. Escluderea membrilor din sinul Reuniunii pôte avé loc numai prin o conclusiune luată de adunarea generală, în urma unei propuneri motivate, cu majoritate absolută de voturi secrete.

III.

Organisarea și administrațiunea Reuniunii.

§. 15. Reuniunea duce în deplinire afacerile sale prin adunarea generală și comitetul seu.

A) Adunarea generală.

§. 16. Adunarea generală se ține odată pe an în timp de ferii, în locul destinat de adunarea precedentă.

Cerënd trebuința, se pot conchiema și adunări generale extraordinare.

§. 17. Deschiderea adunării generale este precedată de asistarea membrilor la servițiul dumnezeesc cu chiemarea St. Duch în biserică.

§. 18. Agendele adunării generale sunt :

- a) esaminarea rapórtelor comitetului ;
- b) desbaterea și deciderea asupra propunerilor comitetului și membrilor Reuniunii ;
- c) consultarea asupra diverselor cestiuńi pedagogice didactice, desbaterea asupra mijlócelor de aplicat spre ajuńgerea scopului (veđi §. 2 și 3) și satorirea programului cuprinđend obiectele de pertractat în adunarea generală viitoare ;
- d) alegerea președintelui și comitetului prin votare nominală, la cererea în scris a $\frac{1}{3}$ din membri prin votare secretă.
- e) alegerea membrilor onorari cu aclamațiune séu majoritate absolută de voturi ;
- f) preliminarea budgetului Reuniunii pe anul viitor și esaminarea rațiociniului de pe anul trecut ;
- g) propunerii la Consistor pentru modificarea statutelor și facerea regulamentelor interne ale Reuniunii ;
- h) satorirea ąilelor când și locului unde se se țină adunarea generală următoare (§. 16).

§. 19. Reuniunea este capabilă a aduce concluse fiind prezenți cel puțin jumătate din membrii Reuniunii îndreptățiți la vot.

Conclusele se iau cu majoritatea voturilor membrilor prezenți.

§. 20. Protocolul ședințelor adunării generale se verifică prin o comisiune alésă ad hoc și se substerne Consistorului archidie-

cesan spre revisiune și aprobare. Deodată cu protocolul se trimit Consistorului raportul general și lista membrilor.

B) *Comitetul.*

§. 21. Comitetul Reuniunii constă din un președinte, un vice-președinte, doi secretari, un cassar, un bibliotecar și alți trei membri.

§. 22. Membrii comitetului se aleg dintre membrii ordinari și fundatori pe un period de trei ani și se pot realege. Președintele pôte fi ales și dintre membrii onorari, ajutători și chiar dintre nemembri.

§. 23. Agendele comitetului sunt:

- a) a duce în deplinire conclusele adunării generale;
- b) a represinta Reuniunea în lăuntru și în afară și a ține în evidență tôte afacerile curente ale Reuniunii;
- c) a pregăti proiecte și propunerî relative la înaintarea scopului Reuniunii și a le așterne adunării generale spre desbatere și deciderere;
- d) a primi membri fundatori și ajutători;
- e) a controla încassarea tacselor și ajutórelor și a administra averea Reuniunii conform decisiunilor adunării generale;
- f) a pune în aplicare mijlócele reclamate de imbogățirea bibliotecii și colecțiunilor de obiecte didactice ale Reuniunii;
- g) a compune și a presenta adunării generale un raport general, cuprindënd descrierea activității sale, cum și a stărei spirituale și economice a Reuniunii;
- h) a face pregătirile necesare pentru adunarea generală;
- i) a raspunde tacsă anuală de

§. 24. Comitetul ține ședință, când cere trebuința, de regulă odată în fie-care lună.

§. 25. Pentru aducerea de decisiuni valide se recere prezența a cel puțin patru membri. Conclusiunile se iau prin majoritate de voturi.

§. 26. Protocólele ședințelor comitetului se verifică în ședință séu prin o comisie alésă ad hoc.

§. 27. Președintele duce presiul în ședințele comitetului și în adunările generale. El represintă Reuniunea în afară; conchiamă adunarea generală și comitetul; subscrie împreună cu unul dintre secretari toate actele făcute în numele Reuniunii, păstrează sigilul Reuniunii și are o cheie dela ladă, în care se păstrează hârtiile de valóre și banii Reuniunii.

§. 28. Vice-președintele conduce afacerile presidiale în absența séu la însărcinarea președintelui.

§. 29. Secretarii pörtă pe rând protocoalele ședințelor comitetului și adunării generale și îngrijesc de corespondințe; subscriu împreună cu președintele toate actele făcute în numele Reuniunii și păstrează arhivul Reuniunii.

§. 30. Cassarul încasază tacsele dela membri și alți bani incurși la fondul Reuniunii, plătesce spesele asiguate de presidiu și aprobate de comitet, și păstrează a doua cheia dela lada cu hârtiile de valóre și banii Reuniunii, avënd a subșterne adunării generale un raport asupra stărei cassei.

§. 31. Bibliotecarul administreză și ține în evidentă biblioteca, aparatele didactice și colecțiunile Reuniunii.

IV.

Dispoziții generale.

§. 32. Desființarea Reuniunii nu póte avé loc decât pe basa unei hotăriri aduse prin $\frac{2}{3}$ din totalitatea membrilor ordinari în adunarea generală și aprobate și de cătră Consistor.

În acest cas întrégă averea Reuniunii va trece în stăpânirea cassei archidiecesane, alăturându-se la fondul învățătorilor sëraci.

Causele din cari poporul nostru uresce scóla.

Disertațiune ținută la adunarea generală a reuniunii învățătorilor români din diecesa Caransebeșului de I. Tina.

Onorată adunare generală!

Ne plângem adese-orî asupra poporului nostru, că nu se interesază de scóla și nu contribuiesce bucuros pentru susținerea ei. Acésta lamentare nu e nici-decum luată din vënd, pentru-că întru

adevăr colo, pe la satele noastre, mai dăm încă și astăzi de mulți indiviți, cari, dacă ar depinde dela voința lor, n'ar întârzia un minut chiar, a pune sfârșit scólei, spre a se scăpa de ea ca de un aședemént nefolositor, care există numai pentru a-le face nécas și a-le înmulți sarcinele publice. Scóla este greutate pentru dinșii, cu care nu se pot împăca de loc.

Înzădar ne trudem a svătuí poporul despre folosul scólei, că-cí numai cu svatul nu merge. Dinsul la tóte vorbele noastre remâne nesimțitor și ne cântă îndată ȓicala sa cea vechie, că nu are de gând a face din copii sei popí și dascalí; că aceia ca plugari n'au lipsă de scólă, de óră-ce cum a trăit moșul și tatăl lor fără de scólă, vor trăi și ei; că N. N. e gazdă bună în sat, cu moșii mari, cu vite multe și frumoșe și cu destulă avere dela Dđeu, și fără de scólă; că N. N. a âmblat la scólă atâția ani și atâția, și el cu tótă învățătura lui pierde de fóme de sérac ș. a.

De ar consta poporul nostru sătén exclusiv numai din indiviți, cari în viéta lor n'au pășit cu piciorul peste pragul scólei, atunci lepădarea sa de scólă am atribui-o ignoranței și nepriceperii sale, și cu atâta am fi împăcați. Când însă în poporul nostru avem o mulțime de indiviți așa numiți „ómení cu carte“, cari adecă în pruncia lor au âmblat la scólă, și când observăm, că și acestia mai bucuroș și-ar ținé copii sei acasă, decât sê-i trimită la scólă, atunci trebuie într'adevăr se ne mirăm, și nu ne putem mai mult împăca simplu cu atribuțiunii de ignoranță și nepricepere, ci trebuie se căutăm causele în altă parte.

Dară spre acest scop nu e de lipsă se ne batem mult capul, sê ascultăm numai ce ȓic acești „ómení cu carte“ și vom afla îndată, unde sunt acele cause. Mai mult folos — ȓic ei — avem dela copii nostri, dacă îi vom întrebuința la lucrurile economice, de cât vor avé dinșii dela âmblarea la scólă, că noi încă am âmblat la scólă în copilăria noastră, dară de cele învățate acolo n'avem astăzi nici un folos, și că a ținé de córnela plugului și a da cu sapa, putem noi și fără de scólă.

Din aceste cine nu va puté înțelege, că causele din cestiune trebuie căutate tocmai în scótele noastre?

Scólele nóstre nu și-au împlinit chiemarea amésurat scopului lor față de popor; ele au dat elevilor nisce învățături, dela carí acestia n'au și nu pot avé nici un folos pentru vieță. Étă cauzele din carí poporul nostru, ómenii nóstri așa numiți „cu carte“ caută a reținé pre copii lor dela scólă și a-i întrebuița pentru câștigarea altor folóse, carí dînșii le simțesc și, așa đicénd, le pipăie cu mâna. Aceste cauze cred, că esplică tot-odată de ajuns și ura poporului cătră scólă.

Durere însă, că scólele nóstre mai continuă încă și astăzi a nu coresponde chiemărei și datorințelor sale. Să aruncăm numai o privire asupra scopului, la care țintesce învățăméntul din ele, și ne vom convinge. A însuși elevilor unele desterități mehanice din obiectele de învățămént, care se servescă de producțiunii vane la visitarea scólelor și la esamele, acesta e scopul învățăméntului, practisat în cea mai mare parte a scólelor nóstre. Ca dovadă despre acésta îmi permit a arăta sórtea, ce o au următorele trei obiecte de învățămént: Înepriuința catechismului n'avem altă cerință, de cât ca elevii să-l reciteze bine de rost, cum se đice, din dóscă 'n dóscă, și dacă succede, atunci suntem multămiți; — înțeles'a n'a înțeles, ajuns'a elevul pre acésta cale la atare grad de cultură religiósă-morală — întrebări de aceste nu ne fac scrupuli. — La comput ne vedem scopul ajuns, dacă elevul scie de rost unele reguli aritmetice, și dacă în mod mehanic socotesce pe tablă cu numerí cât de mari, compuși din milióne și bilióne — dar că óre pe acésta cale desvoltatu-i-s'a judecata, ca să póta, după resonamentul minții, resolvi problemele de comput, ce le întâmpină în vieța practică de tóte đilele, așa ceva am trecut cu vederea. — La gramatică ne mândrim cu elevii, când sunt în stare a recita definițiunii sečí despre verb, adverb, propozițiune, conjunțiune etc.; uităm însă, că în acest mod nu se ajunge scopul ce-l adevérat și practic al gramaticiei, care este înțelegerea limbei vorbite și scrise și esprimarea corectă și cu desteritate atât cu graiul cât și în scris a celor auđite, cetite séu cugetate.

E lucru natural și prea evident, că desterități mehanice de aceste nu pot fi de nici un folos pentru vieța omului; elevul le

uită curând, pentru-că cu mintea sa nici când nu le-a înțeles, și după 1—2 ani dela eșirea din scôlă numai scie nimic din tot ce a învățat. Să nu ne mirăm deci, că poporul nostru este indiferent față de scôlă și o uresce, căci dacă ea se arată nefolositoare pentru dînsul — are tot dreptul să o urască.

Scopul adevărat a-l scôlei, care este a pregăti pre elevi pentru viață, adecă a produce din ei ómenii religioși, morali, cu cunoscințe practice și folositoare, cu o minte deșteptată și desvoltată, care se chibsuiescă și cumpenescă bine și cu folos în tóte întreprinderile și împregiurările vieții — nu se póte ajunge prin un învățămēt ca și cel arătat. Învățămētul în înțelesul scopului acestuia trebuie să fie educativ, adecă cunoscintele, ce se comunică prin el, să aibă în asemenea măsură înriurintă și asupra minții și asupra inimei elevului, prin urmare să contribuiescă deodată și la desvoltarea inteligenței și la formarea caracterului moral al elevului.

Éră pentru-ca învățămētul să aibă influința cerută asupra adevăratei culturii a elevului, să recere firesce, ca materia de învățămēt să se propună și desfășure într'un mod rațional, așa încât aceea ce se dă elevilor să învețe, nu numai să învețe și se cuprindă ușor, ci să le și rămână pentru tótă viața.

Să fim siguri, că dacă noi învățătorii vom părăsi mehanismul orb întrebuițat până acuma; dacă în lucrarea noastră vom avé tot-déuna înaintea ochilor scopul scôlei, și conform acestuia vom da elevilor învățături folositoare, dar în așa mod, ca ele să aibă tot-odată influința asupra minții și inimei — atunci elevii, cari vor eși din scôlele noastre, de sub mâna noastră, și cari mâne poimâne vor figura ca bărbați, părinți, de bună sémă vor cunosce folosul scôlei, vor simți folosul învățăturilor câștigate întrinsa și vor puté face întrebuițare practică de ele în viață; atunci poporul nostru mult în douē decenii se va convinge în faptă, că scôla e un ce fôrte imperativ pentru traiul seu, și nu va mai avé cauză a o urí, a nu contribuí bucuros pentru susținerea ei séu a-i fi ostil chiar.

Din cele espuse până aici urméză în fine să constatez, cumcă: cauzele din cari poporul nostru uresce scôla, sunt

scólele nóstre cu învățământul lor mehanic, nerațional, suntem noi învățătorii, cari neavând în vedere scopul adevărat și practic al scólei, am dat elevilor nisce învățături seci, neînțelese de ei, de cari nu pot face nici o întrebuintăre în viață și din cari nu pot cunósce și simți folosul scólei.

Din România.

I.

Societatea pentru învățătura poporului român.

Împărțirea premiilor la scóla normală.

Cu ocasiunea examenelor de la scóla normală a societății pentru învățătura poporului român, avurăm o ocasiune din cele mai bine venite de a constata rezultatele, ce se pot câștiga și la noi prin asociare, în scopul întinderii învățământului. „Mult pot puțin bunî împreună“, diceam esind de la acele examene, și într'adevăr, rezultatele frumoșe date de scóla normală a societății se datoresc asociațiunilor și în special acelora, cari fac cursuri gratuit, cu dorința patriotică de a vedé înmulțindu-se focarele de lumină în țera nóstră prin înmulțirea personalului didactic pregătit cum se cuvine pentru gréua și nobila misiune ce are.

Ale nóstre sincere felicitări d-lor membri ai societății pentru învățătura poporului român! Esemplul dlor, spornic în rezultate folositoare pentru țeră, va trebui să găséscă imitatori pretutindenî, în ómenii cari doresc propășirea poporului român pe calea luminei și a avuției. Punem aci, supt ochii cetitorilor nostri, o dare de sémă făcută de d. C. Esarc asupra activității societății în anul scolastic încetat, rugând pe toți a se asocia pentru a ajunge mai curênd și mai sigur la scopul mârêș, ce se urmăresce și pe care trebuie să-l urmărim toți cu stăruință și neobosire. Écă acea dare de sémă :

Sunt acum 12 ani, câte-va persóne, în conversațiunea căroro reveniau și se repetau adesea cuvintele de instrucțiune și educațiune, concepură idea constituirii unei vaste asociațiuni, avênd ramificațiuni în tóte unghiurile țerei cu scop :

1. De a propaga prin toate mijlocele putincioase învățătura între Români, fără distincțiune de provincie, și a stăruî, ca instrucțiunea generală gratuită și obligătoare să devie o realitate în România, așa ca să ajungă a nu mai fi Român fără să scie a serie și a ceti.

2. De a conlucra la dezvoltarea educațiunii naționale.

Acastă idee nu întârziă de a lua o formă precisă: statutele asociațiunii fură elaborate și, la 8 Noembre 1866, se declară constituită în Bucuresci secțiunea centrală a acestei asociațiunii.

Secțiunea centrală avu o primă perioadă de ardore generosă, de impulsione fecundă.

Ea puse în mișcare spiritele cultivate în totă țera și provocă prin județe formarea de secțiuni analoge, așa în cât, la 23 Marte 1867, se putu declara constituită societatea pentru învățătura poporului român, cu 24 secțiuni județene.

În același timp, ea organiză în capitală scoli pentru adulți: scoli de meserii, scoli profesionale și de comerț, și în fine la 13 Decembre 1870, vice-președintele seu fu fericit a inaugura această scolă normală, pentru a forma învățători, cari să posedă cunoscințele, aptitudinea și înalta moralitate indispensabilă pentru a răspândi instrucțiunea și educațiunea în comunele rurale.

Dacă secțiunile județene nu isbutiră, ca secțiunea centrală să, organizeze scoli pentru adulți, unele dintr'însele, precum secțiunile de Prahova, Putna și Tutova, fură fericite de-a înființa scoli normale. În această privință, secțiunea de Prahova merită o mențiune specială, fiind cea d'ântâiu, înaintea chiar a secțiunii centrale, care organiză scola sa normală și, mai târziu o scolă de meserii bine condiționată.

Dacă, domnilor, avem să ne întristăm de dispozițiunea diferitelor scoli pentru adulți, ce secțiunea noastră înființase la început, putem să ne felițăm de principala noastră creațiune: scola normală.

Ea a dat mai multe serii de elevi, cari sunt astăzi învățători prin comunele rurale și considerati printre cei mai buni ce

avem în țară, după însăși constatarea și mărturisirea în Camera a fostului ministru a instrucțiunii publice, d. Chițu.

D. director, B. Constantinescu, vă va da îndată, domnii mei, toate noțiunile cuvenite asupra claselor, ce compun școala normală, asupra numărului elevilor, ce le frecuentă, asupra metodelor întrebuințate, precum și asupra școlii primare anexate pe lângă școala normală. Din parte-mi, permiteți-mi a pune în relief două fapte, asupra cărora doresc a atrage speciala atențiune a domnilor directori și profesori din celelalte școli normale din țară. Aceste fapte sunt: pe de o parte exercițiurile pedagogice și practice, ce fac elevii nostri în școala primară anexată școlii normale, ér pe de alta importanța și dezvoltarea ce dăm învățământului agricol.

Nu este destul, ca elevii unei școli normale să învețe cu diligență, ca elevii celorlalte școli secundare, materiile de studiu ce se predă, și să profite de dinsele pentru propria lor dezvoltare; profesorii lor nu trebuie să pèrdă nici o dată din vedere, că ei trebuie să predea la rândul lor altora aceste materii și, prin urmare, ei sunt ținuți a da inteligenței elevilor o direcțiune în acest sens în dobândirea tuturor cunoștințelor ce le predau.

A face exercițiuri pedagogice elevilor pentru fie care știință ce învață, spre a-i obișnui a comunica altora cunoștințele ce posed, este o preocupățiune, ce nu trebuie nici o dată perdută din vedere în învățământul metodic, ce se predă într'o școală normală. Complementul însă indispensabil al unei asemenea școli este câmpul practic, unde elevii din ultimele clase se începă deja a se exercita, a deveni învățători: voiesc a vorbi de o școală primară, care trebuie să fie anexată ori cărei școli normale complete și bine organizate. Acest complement, această școală primară, școala noastră normală îl posedă — singură, dacă nu mă înșel, din toate școlile normale din țară — și elevii nostri din clasele III și IV se exerciteză într'insa, în practica învățământului, supt direcțiunea inteligentă a eminentului nostru director.

Ei se obișnuiesc a dirige o clasă, a aplica metodele, a deștepta facultățile copilului, făcënd o neîncetată invitare la exercitarea

lor armonică și adresându-se mai special, încă de timpuriu, la facultățile cele mai înalte, nepuind în joc memoria elevului de cât atunci, când inteligența sa a înțeles bine aceea ce el voiesce a încredința memoriei sale.

Putem dice, că elevii, ce es din scóla noastră normală, sunt deja învățători formați și, întorcându-se în comunele lor respective, n'au de cât a fi transportați într'o scóla, pentru a-și îndeplini cu inteligență și succes importanta lor misiune.

Un al doilea fact, asupra căruia voiesc a atrage atențiunea, este importanța și desvoltarea ce dăm învățământului agricol atât din punct de vedere teoretic cât și din punctul de vedere practic. Elevii nostri, întorși în comunele lor, pot contribuí a respândi noțiuni folositoare de agricultură și contribuí ast-fel la ameliorarea acestei principale, ca să nu țicem unice sorginte a avuției noastre naționale.

În acéstă privință datorim grațitudine vechiului director al scólei de agricultură de la Panteleimon, d. C. A. Racotă, care a bine-voit a se însărcina cu predarea cursului de agricultură și horticultură. D. Racotă nu s'a mulțămít numai a da lecțiuni teoretice elevilor nostri; dsa a transformat tot locul, ce încunjura scóla noastră, într'un adevărat câmp de esperiență. O parte din acest loc s'a împărțít ast-fel, în cât să se pótă săvêrși în cultură o rotațiune de patru ani, acésta fiind basa tuturor asolmentelor. Acésta cultură elevii au și făcutu-o anul acesta, semănând în prima divisiune a terenului plantele de sapă, în a doua cerealele de primă-vară cu trifoiu, în a treia trifoiul, spre a demonstra o jaceră productivă, fără a costa de cât semênța, și în fine în a patra divisiune a terenului grâul de tómnă. D. Racotă a înființat asemenea o mică grădină potageră, în care se cultivă tot felul de legume necesarii vieței casnice.

Dacă avem, domnii mei, să ne felicităm de scóla noastră normală, nu trebue însă să ne oprim aci și să ne concentrăm numai asupra ei silințele și atențiunea.

Scóla acésta nu este de cât un fragment, ca să țic așa, din

vastul edificiu, ce și-a propus să rădăce în România Societatea pentru învățătura poporului român.

Să ne silim mai întâi a reinvia secțiunile județene, unde au existat, și a le organiza acolo, unde ele nu au existat nici odată. Să dăm o impulsione fecundă spiritelor și să creăm un curent binefăcător în totă țera, în favorul marilor interese și marilor idei, ce resumă într'insele aceste două mari cuvinte: instrucțiune și educațiune națională. Să le propagăm, să le defindem, să le înrădăcinăm pretutindenă, pentru a puté face din aspirațiuni generose realități positive.

Sciū cât este de anevoie de a deștepta și a face să lumineze scânteia, ce dórme ascunsă în piepturile inculte. Dar sciū asemenea, că un singur pas, încet și târziu, ce face poporul în calea desvoltării sale intelectuale și morale, nu se mai întórce înderét și este de o sută și o mie de ori mai prețios de cât acele flacări răpeđi aruncate de o-dată în nóptea generală, și pe care întunecul, de două ori întunecat prin contrast, le absorbé din nou și le înghite pentru tot-d'a-una.

Nu voi termina, domnilor, fără a exprima mulțămiri domnului director și domnilor profesori pentru zelul, ce depun în dirigiarea scólei și predarea cursurilor.

Și voi tineri elevi, pătrundédu-vé de importanta misiune, la care sunteți chemați, lucrați cu asiduitate, ascultând învățăturile ce vé dá directorul și profesorii vostri, cari nu așteptă altă resplată de cât a vedé că, prin silințele lor, ei pot ajunge la instruirea și educarea vóstră.

Duceți în comunele și căminurile vóstre acel spirit de ordine și de disciplină, acel respect către legile și instituțiunile țerei, acea supunere liberă cătră guvern și autoritățile constituite, acele calități cu un cuvânt, ce caracterisă pe cetățénul într'adevăr liber și demn de a trăi într'un stat independent.

Să ne convingem cu toții de acest adevăr: că, dacă puțină sunt chemați a decora țera lor cu o glorie nouă, fie-care din noi, cât de mic și de umil ar fi, va puté desvolta în inima și spiritul său un simțimént generos, o idee înaltă și seriósă, va puté ast-fel

introduce în sinul națiunii sale un element de forță morală și prin urmare de progres și civilizațiune.

II.

Micii Dorobanți.

Cotrocenii au fost Dumineca trecută teatrul unei ceremonii, care a încoronat cu succes încercarea de organizare militară a scólelor nóstre primare, făcută de cătră d. general Davila.

Se scie, că onor. general a fost însărcinat de M. S. R. Domnitorul să introducă gimnastica în scólele primare și esercițiile militare, după ce Măria Sa văduse, într'o inspecțiune prin districtele Argeș și Muscel, o scólă rurală organizată milităresce din inițiativă privată. Acésta fu o dovadă că, dacă într'un sat s'a putut înființa o asemenea organizare, se va puté înființa ușor în celelalte sate și mai cu osebite în orașe.

D. general Davila se puse îndată la lucru. Astăzi, mai în tóte satele și orașele, copii fac gimnastică séu eserciție militară.

În Bucuresei, cu óre-care greutate, în astă primă-vară, s'a putut procede la o organizare regulată, și am vădút în mai multe rânduri băiații de pe la scólele primare din capitală făcând eserciție cu o mare îndemânare.

Dumineca trecută, vre-o 600 băiați, în costumul de dorobanți, se strinseră la 6 ore dimineța, în grădina Cismegiu, de unde plecară la Cotroceni.

Acolo, se înșiruiră în fosta grădină botanică, unde M. S. R. Domnitorul îi trecu în revistă. Domnitorul a părut încântat de rezultatele obținute. M. S. a comandat Înșuși diferite eserciție, ce s'au făcut cu o precisiune, care nu se găsesce tot-d'a-una la tinerii recruți.

Apoi, precedați de M. S. R. Domnul și de d. general Davila, micii dorobanți au suít platoul de la Cotroceni, au întrat în grădina palatului și au defilat înaintea M. S. R. Dómnei, care a părut fórte mulțămită și a felicitat pe d. general Davila pentru succesul întreprinderii sale.

De acolo, băiații s'au coborít în grădina d-lui Davila, unde

s'au odihnit. Aci erau covrigi atârnați de pom, și las pe cetitor să-și închipuiescă, dacă au mai remas covrigi, până când trîmbițele și musica au anunțat împărțirea premiilor de gimnastică și esercițiuri militare.

Micii dorobanți s'au format în cerc, cu părinții lor la mijloc, și a început împărțirea, în urma căreia s'a dat semnalul plecării. Rîndurile s'au format din nou și mititica armată, supt comanda dlui general Davila, s'a întors în oraș și a defilat înaintea statuei lui Mihaiu Bravul.

Țiua de 24 Iuniu va rămâne în inima acestor copii ca o ȝi de scumpă amintire. Ei nu vor uita onorea, ce le-a făcut M. S. R. Domnitorul, venind în persónă să-și dea sēma de progresele lor.

Nu trebuie să uite nici guvernul, că numai atunci, când în scólele nóstre, nu numai primare, ci și secundare, se vor întroduce, într'un mod regulat, gimnastica și esercițiul militar, ele vor produce în adevăr ómeni capabili la ori-ce moment să se strîngă supt arme împregiurul drapelului țerei.

Dacă încercarea făcută de d. Davila va prinde rădēcină, precum suntem sicuri, tótă țera peste căți-va ani va sci să ție o pușcă, să facă eserciție militare, va cunoște datoria de oșteni și de cetățeni, și se va putē reduce într'un mod notabil timpul servițiului militar activ.

Cu acēstă ocasiune, a dat M. S. R. Domnitorul o nouă dovadă de încrederea ce are în națiune și de înalta-i dorință de a vedē desvoltându-se spiritul ostășesc în paralel cu progresul națiunii pe calea politică.

(U. p. A.)

Material pentru învățămēntul din geografie și istorie în scóla poporală.

(Urmare).

VI.

Espedițiunile cruciate.

Cam 20 de ani după luarea Ierusalimului prin Turci, a cercetat locurile sante între alți mulți creștini și un eremit, anume Petru, care era născut la Amiens, în o provincie a Franciei, numită Picardie. Modul

brutal, cu care erau tractați peregrinii la locurile sante, l'au aprins de furie contra Turcilor și de compătimire față de creștini. Alergă fără amânare la Patriarchul și după ce îi descrie suferințele bieților creștini de cătră Turci cu colorile cele mai vii, îl întrăbă: ore nu s'ar puté spera ore-care ajutor dela împăratul grecesc pentru eliberarea locurilor sante din mânilor Turcilor? Patriarchul îi respunde, că din partea acestui împărat e puțină speranță, și începe apoi a-i descrie vițuirile și slăbiciunile următorilor lui Constantin. „Apoi bine“ — adăuse eremitul — „dacă stă tréba așa, mă voi încerca eu a câștiga inimile creștinilor europeni pentru acéstă causă sântă.“ Și în adevăr, că glasul lui Petru nu a fost al celui ce strigă în pustie. Patriarchul uimit demise pre eremitul încurăgindu-l în propusul său.

Petru plécă dela patriarch, se grăbesce a alerga la Papa. Îdată ce debarcă la Bari, se duce se sărute picioarele papei. Petru era om mic de statură, cu un esterior palid, dar avea ochi vivaci și pėtrunđători, cuvėntul său elocinte arareori se întembla se nu facă pre ascultător a cugeta și a simți ca oratorul. Puterea cuvėntului lui era mare, pentru că ce vorbia, nu erau frase góle, ci cuvinte vii, eșite din inimă, din convingere.

El se trăgea din o familie nobilă. Anii tineretelor sale i-a petrecut în apropiarea unui conte de Boulogne, unde s'a deprins în afacerile militare și belice. Causa, din care a abđis el sabiei și lunei și s'a făcut călugăr și în fine eremit, se đice a fi fost soția lui, o muere nobilă, dar bėtrână și urită.

În singuritate pe cât i s'a slăbit corpul, pe atât i s'a întărit și aprins fantasia.

Din Ierusalim, Petru se rentórsa un fanatic întreg. Chiar și papa, Urban II. îl primi ca pre un profet, consimți cu întreprinderea lui religióasă, îi promise, că la conciliul general îl va sprigini și el, și în fine, la despărțire îl îmbărbătă a predica, pe unde va ajunge, eliberarea locurilor sante din mânilor Turcilor.

Întărit prin consimțimėntul papei, Petru străbātu iute și cu succes prin Italia și Francia.

Nutremėntul lui consta din bucatele cele mai simple și mai eftine. Elemosinele, ce le primia cu o mână, le împartia cu cealaltă. El âmbla mai tot cu capul gol și desculț, și predica mulțimei numeroșe în biserici, pe strade, pe drumuri, în scurt pretutindenea și totdeuna. Cu aceeași încredere și îndrăsnélă se urca el în palat, cu carea intra și în colibă, și vocea lui a câștigat mulți aderinți.

Când Petru descria starea și suferințele creștinilor indigeni și pere-

grini în Palestina, împlea inimile ascultătorilor de compătimire. Neajunsele lui în oratoric le suplina prin lacrimi și suspine.

Cel mai mare orator al Atenei ar fi invidiat pre eremitul pentru succesul elocinței sale. La 50.000 de creștini alergară sub stindardul lui. Papa conchiemă conciliu la Placentia, compus din episcopii din Italia, Francia, Burgund, Svedia și Bavaria. La acest conciliu au mai asistat 4000 de preoți și 30.000 laici. Din cauză, că nici cea mai spațioasă catedrală nu putea să încapă o mulțime așa mare, ședințele conciliului care a durat 7 zile, au trebuit să se țină sub ceriul liber, afară din cetate. Trimișii împăratului grecesc Alexiu Comnen, au descris în acea adunare cu cele mai vii colorii pericolul, ce amenința Constantinopolea, care e despărțită numai prin o strîntoare mică (Dardanele) de inamicul numelui creștin, Turcul. Aușind trista descriere a miseriei și a periclenelor fraților creștini din Orient, adunarea erupse în lacrimi. Mântuirea Constantinopolei era cuprinsă în planul mai depărtat, dar și mai mare al eliberării Ierusalimului. Urban II. însă amână otărîrea finală pe o a doua adunare, care promise a o conchiema în toamna aceluiaș an 1095 în o cetate din Francia. Acéstă amânare scurtă a respândit și a aprins flacăra entusiasmului.

Urban II. conchemă adunarea promisă pe Novembre (1095) la Clermont *).

Mulțimea adunată la conciliul din Clermont încă a fost mare. Mai multe mii, cari nu încăpură în cetate, petrecură în apropierea ei, în corțuri și colibă. Ședințele durară 8 zile. Episcopii re'ntorși dela conciliu, predicau prin preoțime eliberarea locurilor sante. Înșuși papa Urban al II. ținu în piața Clermontului o cuvântare înfocată, în care mulțimea îl întrerupea cu: „Deus vult, Deus vult.“ — „În adevăr, acésta e voința lui Dșeu“, replică papa, — „decî acest cuvânt minunat, pre care vi l'a însuflat acum Duchul sânt, de așî înainte să fie signalul (Schlachtruf) vostru de bătălie! Crucea lui Christos e simbolul mântuirii noastre; purtați dar o cruce roșie sângerôsă pre peptul vostru, ca un semn etern al oblegămîntului vostru sânt și irrevocabil!“ Propunerea acésta s'a primit, cu entusiasm. Mulțimea numerosă de preoți și laici își acăță pre umerul

*) Pre noi ne cuprinde ôre-cum mirare, când cetim, că papa Romei își aședă scaunul sên în centrul Franciei, și cuteză a anatemia pre regele acelei țeri; surprinderea noastră însă dispore îndată ce ne vom da sémă despre regii Franciei din secul al XI. și despre puterea papală din acel timp. Așa d. e. ne spune istoria, că „papa „Gregoriu al VII. a escumunicat pre împăratul Germaniei Enric al IV. și l'a desbrăcat de autoritatea imperială. Enric fu silit a să duce în mijlocul ernei (1077) la „Canosa, unde petrecea papa, spre a se ruga de ertare, și abia fu primit, după ce 3 „zile făcu penitnță dinaintea ușei, în sac și desculț.“

cel drept o cruce de pănură roșie, de unde se și numiră *cruceferi* *). Ei rugară pre papa a sē pune însuși în fruntea espedițiunei, ceea ce și primi papa, dar mórtea l'a răpit înainte de a-și ocupa locul. Papa Gregoriu însă, mai precaut decât antecesorul, declină dela sine acēsta onóre provocându-se la desbinarea bisericei în resăritenă și apusenă, și la datorințele sale de păstor. Denumi apoi ca legat al sēu pre episcopul din Puy, Ademar. Acesta a și fost cel d'ântăiū, care a primit și cusut cea d'ântăiū cruce.

Điua de Sântă-Mărie (15 August) a anului 1096 a fost otărită pentru plecarea espedițiunei.

Tot în conciliul dela Clermont papa acordă deplină ertare de tóte păcatele, tuturor acelora, carī se vor înscrie în óstea cea sacră. În luna lui Martie 1096 sē adunase la međina Franciei și Lotaringei la 60,000 din plebea de ambele sexe în giurul eremitului Petru și-l siliră a-i conduce la mormēntul sânt. Petru îi ascultă și primi totodată și caracterul de comandant, fără sē aibă și calitățile recerute pentru acel post. Asemenea făcu și călugărul Gotșale, ale cărui predice atraseră la 20,000 de țeranī din Germania.

Óstea lui Petru se sporia din đī în đī așa, că în điua plecării ea numera aprópe 300,000. Petru plecă înainte de a sosi terminul pus de conciliu. Cel d'ântăiū atac al acestei cete de fanatici a fost îndreptat contra Jidovilor, omoritorilor fiului lui Dđeu. În Verdun, Trier, Maint, Spaier și Worms au fost jefuiți și măcelăți multe mii din acest popor. Numai un număr mic din ei, carī simulau încreștinare, au putut scăpa, alții însă mai cerbicoși au respuns fanaticismului cu fanaticism: au bătut ușile caselor lor cu cuie, le au aprins și au ars, dimpreună cu ei și comorile lor, ca sē nu aibă inimicul nimic de jefuit.

Dela marginile Austriei până la capitala monarhiei bizantine cruceferii trebuiau sē percurgă o cale de 600 de mile prin ținuturile sēlbatece și deșerte ale Ungariei și Bulgariei.

Fără eunoscințe topografice și strategice, fără disciplină în armată, rētăcind și orbecând, ei cădeau când într'o cursă, când într'alta. Abia a treia parte din armată ajunsese în Constantinopolea. Împēratul grecesc le dede sfatul sē rămână aci și sē aștepte până vor sosi și celelalte trupe. Dar așteptarea li s'a părut prea lungă, nerăbdarea i-a făcut sē trecă Bosforul cu scop de a se bate cu turcii. Eremitul recunoscea în sine,

*) În espedițiunea I. și a II. tóte crucile au fost roșii, în espedițiunea a III. numai Franciesii au păstrat colórea acēsta. Englesii și-au ales colórea albă, care a și ramas până ađī colóre națională pentru ei.

ca nu e apt de oficiul ce ocupă, deci predă comanda lui Valter „fără avere“; dar cu o atare armată, lipsită de totă disciplina, nici Valter nu putu isbuti. Cruceferii se imprăsciară toți în toate părțile, căutând pradă, până când înșiși cădură pradă armelor turcesci. O piramidă de oșe de creștini spunea destul de lămurit capetul trist al oștei comandate de Petru și Valter. — Céta condusă de Gotșalc avu asemenea sffrșit.

În 15 August, și otărită de conciliul din Clermont, porni o altă expedițiune sub comanda supremă a lui Godofred de Bouillon, duce al Lotaringiei inferioare. Ar fi fost o fericire mare, dacă și trupele comandate de Petru și Gotșalc, ar fi așteptat și s'ar fi înrolat în oștea condusă de bravul Godofred: dar ambițiunea unuia adesea sapă mormântul multora. Godofred a fost un adevărat represintante al lui Carol cel mare, din al cărui ném se și trăgea. În serviciul militar al lui Enric IV., Godofred străpunse peptul contra-regelui Rudolf. Godofred încă își dase promisiunea a cerceta mormântul sânt, dar nu ca peregrin, ci ca eliberator al aceluia. În mijlocul lui Septemvre oștea lui înainta prin Austria de-a lungul Dunărei către Ungaria, pe când alți comandanți inferiori mergeau cu trupele unii prin Italia, alții prin Dalmația și Grecia, având a se concentra cu toții în Constantinopolea. Godofred, înainte de a pune piciorul în Ungaria, trimise o deputațiune din generalii cei mai aleși la regele Coloman și ceru concesiune de a trece prin Ungaria, promițând și oblegându-se, că trecerea se va face în cea mai bună ordine și disciplină, lăsând tot odată ca ostatec pre fratele său Balduin. Regele Ungariei nu numai că-i concesse trecerea, ci îi dede și un cortegiū, care îl petrecu până la Semlin. Oștea cruceferilor se mai bucură și de prețuri foarte moderate pentru tot soiul de nutremente, pe teritorul Ungariei. În modul acesta călători Godofred cu oștea lui până la Constantinopole, unde conveni cu toți subcomandanții săi. Mai înainte de toate Godofred ceru dela ostași jurământul de fidelitate și supunere comandai lui, mai făcându-i-se și promisiunea, că toate locurile și cetățile, ce vor pute lua dela Turci, vor rămâne sub mâna lui. După aceea armata trecu preste Dardanele în Asia (1097), luă Nicăa, apoi (1098) Antiochia și în anul următor Ierusalimul. Învingătorii cruceferi, conform promisiunii date, aleaseră de rege al lor pre Godofred, carele însă nu primi titlul de rege, ci numai de „protector al sântului mormânt“, și zicând: „Ferescă Dșeu să port eu coróna de rege acolo, unde Měntuitorul lumii a purtat coróna de spină!“ Godofred muri în anul următor 1100, urmându-i în domnie fratele său Balduin.

(După Gibbon).

rotațiunea pământului.

(Fine.)

A cincea: Argument din vânturile pasate. În zona fierbinte, aerul și pământul se încălțesc mai tare de cât în zonele celelalte, din cauză că acolo rațele sôrelui cad vertical. În urma căldurei, aerul se întinde, devine prin acêsta mai rar și mai ușor, și rădicându-se în sus, se varsă spre mēdă-nôpte și spre mēdă-ți cătră amēndoi polii, ér în locul seu vine pe de desupt aer rece dela poli. Curentul de-asupra, dela ecuator cătră poli, se numesce curent ecuatorial, curentul de desupt, dela poli cătră ecuator, se țice curent polar.

Când pământul nu s'ar învêrti în giurul osiei sale, curenții polarî ar trebui se țină în calea lor linia meridianului, cu alte cuvinte, ar trebui sê se misce dela poli drept cătră ecuator. În faptă însă nu este așa. Amēndoi curenții cu cât se departă mai tare de poli, cu atât ei se abat mai mult din linia primitivă, și adecă curentul dela mēdă-nôpte se abate spre sud-vest, cel dela mēdă-ți spre nord-vest. Cum sê ne esplicăm fenomenul acesta? Nu altmintrea, decât admitēnd, că pământul rotēză dela apus spre resărit. Cu pământul adecă se învêrte și aerul, ce-l încungură. Se scie însă, că nu tôte punctele se învêrt cu aceeași iuțelă: cu cât un punct este mai aprôpe de poli, cu atât el se învêrte mai încet, pentru că calea, ce are a o percurge în 24 de ore, este mai scurtă. Ast-fel la poli pământul și aerul se învêrt mai încet decât la ecuator. În virtutea inerției, curenții polarî, plecând cătră ecuator, manțin iuțela moderată dela poli, din cauza acêsta ei nu pot urma linia meridianului, ci remăn din ce în ce tot mai mult în dērēptul ei, până când în urmă fug paralel cu ecuatorul, suflând tot anul dela resărit drept cătră apus. Aceste vânturi regulate se numesc vânturi pasate (franzuzesce „mousson“). Sunt vânturi pasate de mēdă-nôpte și de mēdă-ți. Între ele, de-alungul ecuatorului, se află o zonă lată cam de 6 graduri, în carea vânturile lipsesc aprôpe cu deseavêșire, dar în care se produc mai în fie care țic timpestăți teribile, cu ploi torențiale, din cauza aburilor, ce se adună aici și de-o parte și de alta; acêsta zonă se numesce regiunea calmelor (a calma = a liniști).

A șesca: Argument din curenții marinî. Întocmai ca aerul, așa se încălțesc la ecuator și marea sau oceanul. În urma acêsta apa evaporēză, se înpuțineză și în locul ei vine alta din părțile polilor. Nicî cursul acesteia nu este dela poli drept cătră ecuator, ci se abate și ea (întocmai ca și vânturile pasate) tot mai mult cătră apus, încât deja Columb țise: „Se pare, că apele au primit cursul cerului.“ Acești curenți se numesc curenți marinî.

Reuniunea „Mariana“.

Ne aflăm în timpul asocierilor. Pre toate terenele indiviții își concentrează puterile, pentru ca activitatea lor să fie încoronată de rezultate pozitive. Gradul de dezvoltare, pe care li-a succedat să se înalțe națiunile culte, apoi diferitele corporațiuni din acele, e de a se atribui în mare parte spiritului de asociere, de care au fost predominante. Încet cu încetul această plantă prețioasă începe a se aclimatiza și la noi Români; ici coala se ivesc asociațiuni pe terenul științific, economic și chiar industrial. Indiviții de o sorțe încep a se grupa între sine, nișuindu-se cu puteri unite a-și eluța pozițiunea, ce li compete.

Învătătorii poporali români, acești dilerii culturării ai națiunii, a căror chemare, când e vorba de a se face apel la datorințele lor, se înalță până la al treilea ceriș, dar de-a acăror bună stare mai puțină grijă se pörtă; acești sculptori, dela cari se pretinde astădii, ca cu instrumente rele, séu chiar fără de nici un instrument, se producă opere artificioșe, nu pot se remăna indiferenți față de vocea timpului. Dinsii știu bine, că numai unindu-și debilele lor puteri, și ținând cont de progresele, ce face lumea pe fie-care moment, vor puté da o directivă îmbucurătoare stării lor, vor puté delătura multe pedeci și neajunse, ce vin la mijloc, când e vorba de îmbunătățirea stării lor.

Așa învățătorii români au început a da semne de viață, grupându-se în reuniuni învățătoresci. Aceste reuniuni, dacă vor fi sprijinite cu căldură, vor da învățământului nostru poporal un avânt însemnat, învățătorii le vor privi ca instituțiuni de emulațiune și controlă reciprocă, ér poporul nostru, având ocașiune a se convinge despre marea responsabilitate, ce zace pe umerii învățătorilor sei, își va câștiga interes pentru cauza învățământului; căci se nu perdem din vedere, că instrucțiunea și educațiunea poporului numai acolo se pôte dezvolta, numai acolo pôte înflori, unde poporul e convins de necesitatea aceleia și ast-fel o privesce ca o condițiune de viață pentru dînsul; în cazul contrar legile cele mai bune, cea mai severă putere esecutivă remăne fără rezultat.

Între reuniunile învățătoresci cu bucurie am văduț, că s'a înființat — de și cam târduș — și reuniunea „Mariana“ din fostul district al Năséudului și împregiur. Acésta reuniune a ținut până acum două adunări generale, cea de întâiș în Năséud, a doua în Sângeorgiș la 4 și 5 Iuniș a. c. Învătătorii sunt pētrunși de necesitatea întrunirii, acésta au doveditu-o prea destul prin viul interes manifestat față de acésta reuniune. Cei competenți ar face bine, dacă ar comunica publicului cetitor obiectele pertractate în acésta reuniune dela înființare până în timpul present. Acésta n'ar puté decăt a servi de laudă membrilor, de îndemn

pentru alții și dără de îndreptare acelora, cari dedați dela natură a critica totul ce există, a nu se face deosebirea între cauze și persoane, o privesc cu ochi răi.

Aceste premitând, cu permisiunea Dvóstre, dle redactor vin a face pentru „Scóla Română“ un scurt raport despre decursul ședințelor reun. „Mariana“ dela 4 și 5 Iuniu a. c., ținute în comuna Sângeorgiú.

În 4 Iuniu la 7 ore a. m. coadunându-se membrii în clasa a III-a a scólei „triviale“, de aci înaintară spre s. biserică spre a asista la celebrarea cultului divin. După finirea sântei mise, întrumindu-se apoi éráși în susnumita clasă, înainte de deschiderea ședinței luând cuvântul caplanul din Sângeorgiú, d. S. Sohorca, bineventézá adunarea în numele inteliginței și poporului din Sângeorgiú, accentuând între altele necesitatea armoniei între biserică și scólă, spre a puté lupta contra valurilor, ce le întimpină. D. președinte, în numele adunării, mulțamesce pentru buna primire manifestată de inteligința și poporul din Sângeorgiú.

Acuma luă de nou cuvântul președintele reuniunii, d. Maxim Pop, și prin o cuvântare alésă deschise a II-a adunare generală a reuniunii.

D. Ioan Jarda, în numele comitetului, citește raportul, în care face istoricul înființării acestei reuniuni, arată apoi activitatea ei până în timpul de față. Atât cuvântul de deschidere, cât și raportul s'au alegeat la protocol.

După ce a referat apoi casarul reuniunii, d. Teodor Rotar, despre starea casei, și după ce s'au ales comisiunile pentru censurarea rațiunei și înscrierea membrilor noi, s'a pus la ordinea zilei referatul comisiunei esmise în anul trecut, privitor la elaborarea unui plan pentru propunerea gimnasticeii în scólele populare și cu deosebire la uniformitatea în expresiunile de comandă. Referintele comisiunei, d. Petru Tofan, a citit operatul, care s'a și primit fără modificări, mai multă desbatere dând întrebarea: cum se se introducă planul primit, respective gimnastica în scólele nóstre populare, de óráce sunt fórté puțin învătătorii, cari se fie ascultat vre un curs de gimnastică, fie și suplimentar. În fine s'a decis a se face pași pentru deschiderea unui curs suplimentár de gimnastică în Năséud. Dacă acesta nu se va puté din partea și pe spesele statului, ar fi bine ca autoritățile nóstre confesionale, apreciând, după însemnătatea sa, acest obiect, se nu întrelase a face pași, ca invătătorii nostri se-și câștigue barenii cele mai indispensabile cunoscínțe pentru a puté propune acest obiect.

Fíind apoi la ordinea zilei: „Frângerile decimale în scóla populară“, d. Isidor Titieni citește tractatul referitor, în care

arată necesitatea acestora pentru viața practică, modul cum au fost tratate până acuma în școala populară, cum și când sunt de a se tracta.

A urmat apoi două tractări practice și anume: „Desvoltarea substantivului“ prin d. învățător Stefan Utalia, apoi din învățământul intuitiv „Măsălărița“ prin d. învățător Bartolomei Șorobetea. Pentru espunerea observărilor față de ambele tractări s'a ales o comisiune criticătoare, care a și referat apoi în următoarea ședință. Nu se poate lăsa neamintită împregiurarea, că învățătorul B. Ș. știind de timpuriu, că va avea a propune înaintea unei adunări generale a tuturor învățătorilor, a privit cu mare ușurință și nepăsare tema sa. Atât operatul scripturistic, cât și predarea practică a fost sub totă critica. În ședința următoare s'a pus la ordinea zilei modificarea statutului reuniunii, apoi desbaterea regulamentului provisor pentru constituirea reuniunilor filiale. În numele comitetului a referat acest obiect d. învățător dela școala normală din Năsăud, Iacob Pop. Motivul principal pentru modificare a dat împregiurarea, că în timpul aprobării statutului a intrat în viață legea de pensionare a statului; apoi fiind că autoritățile noastre confesionale nu au însinuat la timp înființarea unui fond de pensii pentru învățătorii confesionali, așa învățătorii nostri au fost aștrînși a contribui la fondul de pensii al statului. Ast-fel a cădut acea parte din statut, care regulăza afacerea de pensionare, și între altele s'a decis, ca fondul reuniunii se constea din doi ram. Ramul întâi se va compune din jumătatea banilor incurși în fie care an și e destinat pentru suportarea cheltuielilor curente și procurarea de cărți. Ramul al doilea se va întrebuița pentru premiarea cărților și elaboratelor didactice mai escelinte, pentru prevederea cu cheltuieli de călătorie a unor învățători trimiși de reuniune spre a câștiga experiențe pe terenul școlastic și în fine pentru ajutorirea membrilor ordinari în casuri de nenorocire, dacă aceea a urmat fără vina lor.

În cât despre regulamentul pentru reuniunile filiale, s'a primit împărțirea în 4 reuniuni, s'a decis ca aceste se țină două adunări în fiecare an, adunările se fie ambulante, apoi ca fie care învățător să fie obligat a prelucra baremi una dintre temele escrise pentru fie care adunare. Alegerea președintelui și a celorlalți oficiali s'a lăsat în competența respectivelor reuniuni filiale.

După primirea referatelor comisiunilor esmise, s'a pus la ordinea zilei cauza planului de învățământ. Acest obiect a dat ansă la o desbatere mai lungă, în urmă elaborarea planului s'a concređut comitetului. În legătură cu acesta sa decis, ca președinții reuniunilor filiale se vegheze, ca învățătorii se infereze regulat în un diuar special

materialul de învățământ, ce'l propun, având apoi a refera despre acesta în scris. Asemenea sa concrețit comitetului recomandarea la locurile competente a manualelor, ce ar fi a se întrebuița în școlile noastre populare, și acesta din motiv, că precum s'a observat în una și aceeași școală s'au întrebuițat diferite manuale.

D. președinte a comunicat adunării, că membrul onor. Basiliu Petri primesce cu mulțămită onórea, ce i s'a dat, asigurând reuniunea, că după puteri va conlucra la înaintarea scopului ei, ceea ce s'a luat spre plăcută știință. În fine după ce s'a decis, ca adunarea generală din anul viitor să se țină în comuna B. - Tih a, după ce atât președintele, cât și toți ceilalți oficiali au fost realesi în postul lor, președintele în 5 Iuniu la 7 ore séra prin o cuvântare acomodată dechiară a treia și ultima ședință închisă.

Ast-fel a decurs a doua adunare a reuniunii „Mariana“, care altcum a fost bine frecventată. La prânzul comun din 4 Iuniu au participat peste 70 persoane. Fiecare dintre cei prezenți a dus cu sine numai suveniră plăcută cășunate de romanticul ținut și cu deosebire de buna primire, ce au aflat învățătorii în mijlocul bravului popor din Sân-georgiū. Onóre poporului! Onóre bravilor lui conducători!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Protocolul

adunării generale a „Reuniunii învățătorilor români gr.-or. din diecesa Caransebeșului“, ținută în Biserica-albă, la 20, 21 August (1, 2 Septembrie) 1878.

Ședința III.

din 21 August (2 Septembrie) 1878.

(Urmare).

24. Președintele Reuniunii Dl St. Antonescu deschide ședința la 8 ore înainte de amézi, anunțiând sosirea unei telegrame salutătoare dela Dl Andreescu, căreia i se dă apoi cetire prin notarul I. Marcu.

Acésta telegramă între urări de „se trăiescă“ se ia spre știință.

25. Fiind la ordine pertractarea statutelor Reuniunii, notarul I. Marcu le cetesce ș de ș, cari după pertractarea lor în ședința comitetului din 18 (30) Iuliu a. c. și în ședințele despărțemintelor Reuniunii, precum și în conferința de ieri a adunării generale, s'au primit după cum urmează (le vom publica în numărul următor).

Să decide, ca statutele Reuniunii, primite în modul acesta, să se substérnă prin presidiul Reuniunii, Consistorului nostru scolar diecesan

din Caransebeș cu rugare, ca acesta să le înainteze înaltului regim spre competență aprobare și întărire.

26. Notarul I. Marcu propune a se însărcina comitetul, ca să compună un proiect de norme pentru ajutorarea din fondul Reuniunii a membrilor ordinari, a văduvelor și a orfanilor lor, care proiect apoi să se transpună la adunarea generală viitoare spre dezbateră și primire. Propunerea acesta să primesce.

27. Având a urma rapórttele comisiunilor, președintele invită comisiunea esmisă pentru revisiunea socotelelor cassei, ca se-și facă raportul seu. În urmarea acestei invitațiuni, dl I. E. Țeran, ca referinte, rapórttează, cumcă comisiunea esaminând toate socótele cassarului Reuniunii sunătoare pre timpul dela adunarea generală ținută în an. 1877 în Recița montană, până la 1 Iuliu 1878, le-a aflat în ordine bună, constatând următoarele:

1) Capitalul efectiv la adunarea generală din Recița a fost	fl. 1870.81
2) Dela adunarea generală din Recița până în 31 Iuliu st. n. a. c. au încurs în cassa Reuniunii	„ 638.—
3) Acesta sumă dimpreună cu capitalul vechiū fac la olaltă	„ 2508.81
4) Din acesta sumă scoțindu-se eroğațiunile avute în decursul anului de	„ 172.23
5) Remâne cu ziua de 31 Iuliu st. n. a. c. inclusive capitalul curat a-l Reuniunii în sumă de	„ 2336.56

Acest capital se află în următoarea stare și anune:

1) În acțiuni la „Albina“ în Săbiū	„ 1100.—
2) Depuși în cassa de păstrare din Bocșa m.	„ 856.17
3) Depuși spre fructificare la „Albina“ în Săbiū	„ 171.82
4) În cassa de păstrare din Lugoș se află depuși	„ 40.—
5) La învățătorul Vasilie Niculescu din Lugoș cu obligațiune	„ 62.—
6) La învățătorul Pavel Chinezu din Soceni cu obligațiune	„ 41.50
7) În bani gata	„ 65.08
Suma	„ 2336.58

Comisiunea propune primirea și aprobarea acestei socoți și tot-deodată a se da dlui cassar I. Oprea absolutor pe timpul socoții mai sus amintite; érá pentru corecta manipulare a cassei a i se aduce mulțămită protocolară. — Propunerea comisiunei se primesce.

28. Dl. I. E. Țeran, membru fondator, întreabă presiđiul, dacă póte îndrepta cătră acesta o întrebare în formă de interpelațiune în interesul Reuniunii. În urmarea răspunsului dat de președintele, dl I. E. Țeran continuă: Ímī aduc bine aminte, că învățătorii din protopresbiteratul Bisericei-albe, cu ocasiunea conferințelor din anul trecut, au aran-

giat o petrecere de joc în favorul Reuniunii; deci îmi permit a întreba presidiul, dacă are cunoștință despre vr'o sumă incursă la cassa Reuniunii dela acésta petrecere au ba? Presidiul răspunde, că despre petrecerea acésta n'are nici o cunoștință, prin urmare nici despre vre-o sumă incursă dela arangietorii ei la cassa Reuniunii, dară dacă este adevărat, cumcă petrecerea din cestiuone s'a ținut și încă spre scopul și în favorul Reuniunii, atunci dînsul își ține de strînsă datorință a-și câștiga informațiunile necesari și a erua despre rezultatul acestei petreceri, pentru apărarea dreptului și a respectului Reuniunii. Dl. Țunea, ca unul care a luat parte la acea petrecere, observă, că petrecerea nu s'a ținut în favorul Reuniunii. Dl Savu Mișsa afirmă din contră, că petrecerea s'a dat tocmăi spre scopul și în favorul Reuniunii; de asemenea susține și dl Pavel Gaitoviciu, adăugând, că arangietorul acelei petreceri a fost dl notar comunal I. Miu din Ciclova, dela care ar fi mai cu scop a se cere informațiunile necesari și a se erua despre rezultat.

Dl I. E. Țeran se declară mulțămît cu răspunsul presidiului. — Adunarea generală ia răspunsul presidiului spre sciință însărcinând pre presidiu, ca în interesul Reuniunii, să-și câștige informațiunile necesari și a erua chiar dela dl notar din Ciclova montană I. Miu despre rezultatul petrecerii amintite de dl I. E. Țeran.

29. Comisiunea esmisă pentru revisiunea socotelilor fiind totodată însărcinată și cu proiectarea bugetului Reuniunii pre anul următor, dl I. E. Țeran, ca referinte, voiesce a raporta despre proiectul comisiunei; la propunerea notarului Reun. I. Tina însă compunerea bugetului se amână până după primirea rapórtelor și dela celelalte comisiumi.

30. Urméază raportul comisiunei esmise pentru esaminarea bibliotecarului și înscrierea membrilor. Dl Stefan Perianu ca referinte al acestei comisiumi raportéază, că a esaminat întreg raportul bibliotecarului și din acela a constatat, că biblioteca Reuniunii se ține în cea mai bună ordine și evidință; propune drept-aceea primirea raportului și esprimarea de mulțămită protocolară dlui bibliotecar Aureliu Dragan pentru prompta îngrijire și ținerea în bună evidință și ordine a obiectelor din bibliotecă. Adunarea generală primind raportul, esprimă dlui bibliotecar mulțămită protocolară.

31. De asemenea propune comisiunea, ca să se aducă mulțămită protocolară dlor Ion Marcu, Pavel Vasiciu, Ion Tuducescu, Adolf Auspitz, Emeric Andreescu, și cu deosebire dlui președinte Stefan Antonescu, cari din marinimositate au binevoit a dona opuri pe séma bibliotecii Reuniunii. Propunerea acésta se primesce cu urări de „să traiéscă“.

32. Comisiunea face mai departe priu dl St. Perianu următoarele propuneri, și anume:

- a) Să se procure pentru biblioteca Reuniunii opul anunțat într'un număr al fôei „Biserica și Șcôla“ din luna lui August 1878, sub titlul „Biblioteca poporului“, care apare în Bucuresci și este recomandabil, parte pentru valorosul seu cuprins, parte pentru effinitatea sa.
 - b) Încât puterile materială ale Reuniunii ar permite, să se înființeze cât mai curând bibliotecă separate pentru fie-care despărțemânt, pre lângă susținerea bibliotecii centrală.
 - c) Bibliotecarul să pörte pe viitor un catalog, în care va introduce opurile Reuniunii după specialitatea sciințelor, ce tracteză.
- Adunarea generală primesce tôte aceste trei propuneri.

33. Cât despre înscrierea de membri noi la Reuniune, comisiunea acêsta raporteză, cumcă s'au înscris prin declarațiuni formale următorii d-ni, și anume: de membri ordinari: Stefan Lipovan, învățator în Lugoș; de membri fondatori: Simeon Manguica, avocat în Biserica-albă, B. Muntean, avocat în Oravița mont., I. Lepa, avocat în Oravița mont., fie-care cu câte 20 fl. v. a., și Damian Drăgănescu, secretar la direcțiunea finanțială în Timișóra, ca membru fondator cu 20 fl. și tot-deodată ca membru ajutător cu 2 fl.; în fine de membru ajutător: Simeon Moldovan, not. la Tribunalul reg. din Biserica-albă. Comisiunea propune, ca adunarea generală să primescă pre toți acêști d-ni de membri ai Reuniunii. — Propunerea acêsta primindu-se cu urări de „să trăiescă“, toți domnii amintiți se recunosc de membri ai Reuniunii, având presiđiul a-i înzestra cu diplomele de lipsă și a-i introduce în protocolul de evidință a membrilor.

34. Comisiunea propune mai departe a se împărți mai multe declarațiuni de înscriere la unii bărbați de influință, cunoscuți de interesați pentru prosperarea Reuniunii prin înmulțirea membrilor, ca după putință și la timpul binevenit, să pôtă câștiga sub tot decursul anului membri pentru acêsta Reuniune. — Președintele observă, că acest serviciu ni-l pot face mai cu scop despărțemintele, și că prin urmare acestora ar fi de a se trimite un număr ôre care de declarațiuni — după lipsă și împregiurări. — Se primesce propunerea comisiunii, însă cu observarea dlui președinte.

35. Notarul I. Marcu reflectând la meritele însemnate pre terenul bisericeii și al șcôlelor rom. gr. or. ale Escelenței Sale Dlui Miron Românu, Metropolitul Românilor gr. or. din Ungaria și Transilvania, și a-le Ilustrității Sale dlui Ioan Meșianu, Episcopul diecesei Aradului, precum și la meritele însemnate, în genere cunoscute, pre terenul literaturii pedagogice și didactice rom. a-le Reverendisimului dn protopresbiter și profesor de pedagogie în Sâbiu, Ioan Popescu, propune, ca adu-

narea gen. se alégă pre acești distinși bărbați de membri onorari la Reuniunea învățătorilor rom. dela scólele confesionale gr.-or. din diecesa Caransebeșului. — Adunarea generală între urări entusiastice de „să trăiescă“ alege și primesce cu unanimitate de membri onorari ai Reuniunei pre Escelenția Sa dl Miron Românul, Metropolitul gr.-or. din Ungaria și Transilvania, pre Ilustritatea Sa dl Ioan Meșianu, Episcopul diecesei Aradului, și pre Rdismul dn protopresbiter și profesor de pedagogie în Sâbiu, Ioan Popescu. Presidiul se însărcinează a încunoscința pre acești distinși bărbați despre efeptuita alegere și a-i provedé cu diplomele îndatinate.

36. Dl Savu Micșa, luând cuvântul, atrage atențiunea adunării generale asupra împregiurării, că în simul națiunei nóstre avem mai mulți bărbați tineri, cari încă n'au avut timp a se face meritați pe terenul bisericeii séu al scólelor nóstre, pre care însă Reuniunea nóstră, cunoscând calitățile lor eminente sciintifice, si avënd speranță, că mai târziu se vor face meritați pe terenele amintite, i-ar puté alege de membri onorari. Un astfel de bărbat — continuă vorbitorul — este și dl Dr. Lazar Petroviciu, care în anul acesta își va începe activitatea sa profesorală la institutul pedagogic din Arad, și care în calitatea sa promite fapte de merit pe terenul scolar; drept-aceea propune, ca adunarea generală să alégă pre dl Dr. Lazar Petroviciu de membru onorar al Reuniunei. Dl. I. Marcu provocându-se la statute, observă, că la alegerea membrilor onorari nu se pot de fel lua de basă meritele sperative, ci acele cari într'adevăr le are în faptă cine-va, prin urmare nu pôte consinți cu motivele aduse de dl Savu Micșa în favorul propunerii sale; de și îi pare fórte réu, că a fost constrins a lua cuvântul, într'o cestiune personală ca acésta. — Dl Ilie Trăilă propune a se amána pertractarea acestei propunerii pre timp nedeterminat. — Adunarea generală primesce propunerea dlui Ilie Trăilă.

Fiind timpul înaintat, președintele încheie ședința, anunciând cea proximă pre 3 ore după améđi.

(Va urma).

Sciri scolare.

I. Însciintare.

Esaminele de cualificațiune atât cu candidații de preoție cât și cu cei învățătoresci se vor ținé și cu anul acesta dela 25—31 August st. v.

Deci se provóacă toți candidații de preoție, și cu deosebire învățătorii, cari încă n'au depus acest examen, ca în înțelesul regulamentului

sinodal din a. 1873 lit. E. și F. să-și așternă la Consistor petițiunile pentru admitere, instruite cu documentele recerute și cu taca prescrisă. Sâbiu, 18 Iulie 1879.

Dela Consistorul archidieceșan.

II. Școlile din Blaș.

Numărul frecuantanților la școlile din Blaș în anul școlastic 1878—9 a fost:

la facultatea teologică	56
„ cursul de teologie morală	26
„ gimnasiu	423
„ preparandie (în 2 clase)	32
„ școla principală	151
„ școla de fetițe	41
<hr/>	
La olaltă	729

Scolarii gimnasiali după naționalitate:

Români	418
Magiari	4
Sasi	1

După confesiune: Central University Library Cluj

Greco-catolici	370
Romano-catolici	2
Greco-orientali	48
Evang.-reformați	2
Augustani	1

În raport cu anul precedent numărul scolarilor la gimnasiu s'a sporit cu 37.

III. Școlile române gr. or. din Brașov.

Din programul XV al acestor școle, publicat de d. director Ștefan Iosif, se vede, că în anul școlastic 1878/9 numărul scolarilor înmatriculați la școlile centrale române gr. or. din Brașov a fost:

la gimnasiu	180
„ școla reală	73
„ școla comercială	14
„ școla primară de copii	291
„ școla primară de copile	166
„ școla de repetițiune	40
„ școla de meseriași	14
<hr/>	

la olaltă 778 scolarî.

Comparându-se numărul scolarilor din anul acesta cu numărul scolarilor din anul trecut în sumă de 849, rezultă o scădere de 71 scolarî, care scădere vine cu deosebire în socotela scôlei de meseriaşî. O parte mare din învăţaceii dela meserii urmază în scôla gremială, care nu stă sub acêsta direcţiune.

Din numărul scolarilor la gimnasiu, scôla reală şi comercială au fost după religiiune:

Ortodocşî orientali	244
Greco-catolicî	13
Evang.-luteran	1
De legea mosaică	23
După naţionalitate:	
Români	257
Germani	2
După ţéră:	
din monarchie	236
din România	46.

BCU Cluj / **Varietăţi** / Library Cluj

(† *Teoctist Blazievici*), Archiepiscop şi Metropolit al Bucovinei şi Dalmaţiei, a repausat Mercurî în 9 Iuliu n. în Cernăuţi şi a fost înmormântat în 12 Iuliu cu mare pompă.

(*Limbile semitice la Universitatea din Cluş*). Fôia oficială publică următorele: La propunerea ministrului meu de culte şi instrucţiune publică, conced profesorului public ordinar la Universitatea din Cluş Dr. Greg. Silaşi, ca se pôtă propune limbile semitice la numita universitate, ca profesor îndreptăţit a preda acest studiu. Dat la Schönbrunn 1879, Iuniu 11. Francisc Iosif m. p., August Trefort m. p.

(*Un magnat, un câne şi un învăţător*). Cum de se numese la olaltă acestia trei? „Függ. Hirl.“ deslusece acêsta împărtăşind următorele: un june magnat perdu dîlele aceste un căţel frumos. Acesta a fost un present dela o damă aristocrată, şi junele magnat concentra tótă atenţiunea sa delicată asupra căţelului, îl împodobia c'un lanţ scump de argint, c'un cuvânt îl îngrijia ca pe un copil. De-odată se perdu cânele iubit. Magnatul anunţă îndată prin dîarele din capitală, că celui, care îi va aduce cânele, îi va da un onorar de 100 fl. Numai pentru inserţiunea acestui anuciù a plătit 45 fl. Afară de acêsta a însărcinat pe un cunoscut, care făcea negoţ cu câni, ca sê-i caute căţelul şi i-a

promis pentru ostenela sa un onorar de 4 fl. pe zi. De ora-ce insa nu a succes pana acuma a afla catelul, il costa pe domu deja o suma mare, fara a ave prospectul de al mai recapeta. Scola, ce se afla pe moșia magnatului, a fost insa inchisa anul trecut din simpla cauza, ca comitele n'a voit se solveze din banii sei o plata anuală de 150 fl. invetatorului. Eta dar, cum a venit de s'a numit la olalta magnatul, canele și invetatorul.

(Studentul german și studentul magiar). Sub titlul „Epistole din Heidelberg“, Dr. Desiderius Nagy publică in „Magyar Themis“ următoarea paralela între studentul german și magiar: Studentul german cercetă prelegerile singur numai din îndemnul curat către știință; el se prezintă în școală precis la începutul orei și-și însamnă în cartea sa de notiții cu o esactitate penibilă momentele esențiale ale prelegerii, chiar și când există dela același profesor un manual anume asupra disciplinei respective. De aceea la universitățile germane nici că se ivesc inconveniente atât de scandalose, ca la universitatea din Pesta buna ora, unde profesorii și studenții sunt conturbați ora întregă prin necurmata deschidere și închidere a ușei, și unde în fie care minut își vira câte un student capul pe ușă, ca se vadă, dacă se cetesce catalogul. Se cetesce catalogul! acesta este o mare rușine pe universitatea noastră, conturbă numai profesorii și studenții diligenți și nu se unesce cu vada și demnitatea universității. Deosebirea între studenții germani și magiari este așa de mare, ca între libertate și sclavagiū. Studentul german se disciplinează însuși pre sine, pe când la noi sila produce o cetă de inconveniente.

(Academia română). Academia română, rădicată la înălțimea de institut național, și-a terminat constituirea definitivă, în ședința dela 2 Iuliu, completând până la 36 numărul membrilor cerut de nouele-i statute.

Cei primiți în acea ședință au fost dnii dři N. Teclu, profesor de chimie la universitatea din Viena, și Paul Vasici, medic român și susțitor (?) al școlilor din Banat și Transilvania. Dnii Felix și Brânză au luat parte la desbateri în aceeași ședință.

Biroul Academiei s'a constituit ast-fel:

Președinte, d. Ion Ghica.

Asesori (vice-președinți), d. G. Sion din secțiunea literară, d. D. Sturdza din secțiunea istorică, și d. P. S. Aurelian din secțiunea științifică.

Ca secretar general al Academiei pe 7 ani s'a ales d. Al. I. Odobescu.

Secțiunea literară s'a constituit, alegând președinte pe d. V.

Alesandri, vice-președinte pe d. A. T. Laurian și secretar pe 7 ani pe d. B. P. Hașdău.

Secțiunea științifică a ales președinte pe d. N. Crețulescu, vice-președinte pe d. Em. Bacaloglu și secretar pe 7 ani pe d. Gr. Ștefănescu.

Academia a completat cu doi membri, d. G. Chițu și Al. Roman, comisiunea pentru esaminarea cărților de premiat în 1880 cu premiile Năsturel, Eliade și Lazar. Marele premiu Năsturel de 12,000 lei, se va da în sesiunea anului 1881.

(Conferințe învățătoresci în România). Ministerul instrucțiunii publice a adresat un ordin circular către toți revisorii din țară, afară de cei din Dobrogea, prin care îi invită a ține, în luna viitoare August, conferințe cu învățătorii școlilor rurale. Fie-care revisor va avea a ține acele conferințe cu învățătorii din circumscripțiunea sa, tratând mai cu osebite practica pedagogică asupra predării diferitelor obiecte de studiu în școlile rurale. După terminarea acestor conferințe fie-care va trebui să comunice ministerului rezultatul printr'un raport amănunțit.

(Normalistii din Bêrlad). Cetatea Tecuciului fu mândră în ziua de 6 curent, căci ea primi în sinul ei pe veteranul profesor d. Popescu în fruntea a 82 elevi ai școlii normale din Bêrlad, toți bine echipați, având costume naționale.

De la gară și până la școala Nr. 1 de băiați — unde li-se destinase locuința — intrarea a fost o adevărată defilare, căci scolarii, aranjați pe câprării, în câte două șiruri, întonând cele mai frumoase cânturi, repăresintau un adevărat marș militar.

În sêra de 7 s'a dat în localul teatrului de vară un concert de muzică vocală, declamațiuni și jocuri naționale, la care cetățenii — de și unii se aflau la țară, ér alții la băi — au respuns și de astădată cu un mare întusiasam la apelul făcut.

Serata făcând obiectul unei impresiuni generale, mulțămim atât dlui profesor Popescu și colegilor d-sale, precum și tuturor elevilor, pentru ocasiunea ce ne-au dat de a-l admira.

În 8 Iuliu după ce elevii au întonat imnuri religioase în biserica catedrală, și-au continuat excursiunea spre Bacău, cu trenul dela 11 ore.
(U. p. A.)

(Desemnuri românești în școlile populare). Aflăm că M. S. R. Dómna, în necurmata și patriotica sa îngrijire pentru școlile noastre, s'a mirat foarte mult vedând că pretutindenii se întrebuintează pentru desemn modele luate după monumente străine.

M. S. Regală Dómna a luat frumoasa inițiativă de-a se forma un album compus numai cu modele represintând monumente românesce.

Ni se spune, că acel album se va face în curênd la Asilul Elena Dómna.

Când inițiativa vine de sus, inima noastră se împle de bucurie. Fericită e națiunea, când aceia cărora li s'a încredințat menirea ei, se îngrijesc de tot ce pôte desvolta simțimentele naționale în sufletele tinerimei.

M. S. R. Dómna ar dori, ca tóte fetele, ce es din scólele nóstre, sê între în societate nu numai cu o creștere și o instrucțiune bună, ci înca cu acele simțininte frumoșe și cu acea iubire de țeră, care fac femeile oneste și manele iubitoare.

(„Renascererea“).

(*Gimnasiul din Giurgiu*), care fusese derfmat în mare parte în timpul bombardării orașului, aflăm că e aprópe restabilit. Reparațiunea sévêrșită a costat 35,000 lei, din care parte, 25,000, au fost acordăți printr'un credit de guvern, ér 10,000 dați de primăria locală.

Cetățenii giurgiuveni pot fi veselí acum, căci legitima lor dorință, pentru care au strigat și au luptat atâta, a fost realizată. Ei se pot mândri acum, căci, după câte aflăm, noul edificiu de scólă e mult mai frumos și mai împonetor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bibliografie.

Partea II din **memoriul** lui Iosif Sterea Șuluț de Cărpenniș, membru al comitetului asociațiunei pentru literatura și cultura poporului din Transilvania (continuare din „O lacrimă ferbinte). Săbiu, 1879. Prețul 45 cr.

O broșură de 5 cóle de un cuprins fórte interesant. Conține adecă scene din 1848, din viêta administrativă de pe la 1860, din viêta vênătorilor români din Transilvania și din viêta familiară. Limba cărții este intuitivă, frescă. O recomandăm cu tótă căldura.

XV Programă a gimnasiului mare public român de religiunea ort. resăritenă și a celorlalte scóle secundare și primare împeunate cu acesta din Brașov, pe anul 1878—9, publicată de Stefan Iosif, director și profesor. Cuprinsul: I. Ochire chronologică despre fundarea și augmentarea scólelor române ort. or. din Brașov, II. Scirf scolastice ambele de directorul.

Posta redacțiunei.

D-lui **Paul Muntean în Sacul**. Costul abonamentului la „Scóla Română“ pe sem. II. 1879 pentru D-Ta și D. Lăudăcescu cu 4 fl. a sosit. R. S. R.

D-lui **I. P. R.** Luní la 4 óre d. a. ajung în Apahida, de séră în Deș, unde voiú poposi o și séu doné.

AMICUL FAMILIEI.

FÓIE SEPTĚMÂNARĂ

pentru

INSTRUCȚIUNE ȘI DISTRAȚIUNE.

Cursul III. — 1879.

Va eși în tótă Joia, în numerî de câte 1—1½ cólă, format cuart mare, papir fin, tipărit indesar.

Va publica articli sociali, poesii, novele, romanurî, suvenirî de călătorie ș. a.

Va tracta cestiunî literare și sciintifice, cu reflexiune fiind la cerintele vieței practice.

Va petrece cu atențiune vieța socială a Românilor de pretutindenea, precum și a celorlalte poporațiuni din patrie și străinătate.

Prin umóre dulce și satiră alésă, va nisuí a face câte o óră plăcută familiei strivite de grijile vieții.

Preste tot va nisuí a intinde tuturor indiviđilor din familie o petrecere nobilă și instructivă.

Prețul de prenumerațiune pe anul întreg e 4 fl. v. a., pe 1/3 an 2 fl. v. a., — pentru România și străinătate pe 1 an 10 franci = lei noi, pe 1/2 an 5 franci = lei noi; și e a se trimite la redacțiunea fóiei în Gherla (Sz.-Ujvár).

Colectanții primesc gratis tot al cincilea exemplar.

Articlii originalî, la cererea auctorelui, se remuneréză amésurat materiei și estensiunii lor.

~~■~~ Exemplare complete din cursul I. — 1878, și cursul II. — 1879 sem. I. mai sunt câte-va și se vinde fiecare curs cu câte 1 fl. 50 cr. v. a. séu 4 franci = lei noi.

~~■~~ S'au pus sub tipar: ~~■~~

366

RISETE ȘI ZIMBETE

împărțite pe ȳilele anului visect

1880

de

ZIMBESCU

stelonumul și lunologul diplomat și estrovagant al primei fabrice de veselie și bucurie perpetue.

~~■~~ Prețul unui exemplar e numai 40 cr. v. a. — 1 franc = leu n. — și e a se trimite cel mult până în 1 August — când va aparé opul — la *Imprimeria Georgiu-Lazar* în Gherla = Szamosujvár. Tot al 5-lea exemplar se dá gratis. ~~■~~

BIBLIOGRAFIE.

Nou Abcdar românesc. De Vasile Petri. Sâbiu. Editura autorului. Prețul unui exemplar legat 25 cr., trimis prin poștă 30 cr. Dela 10 exemplare unul rabat. La comande mai mari se acórdă 15—20%.

Legendar séu carte de cetire pentru scólele poporale. De Vasile Petri. Partea I: pentru al 3-le și al 4-le an de scólă. Sâbiu. Editura autorului. Prețul unui exemplar legat 45 cr., trimis prin poștă 50 cr. Condițiunile de vëndare sunt ca la Abcdar.

Instrucțiune pentru învțători la tractarea cãrților scolare. De Vasile Petri. Sâbiu. Editura autorului. Prețul unui exemplar 40 cr.

Plan de învțământ pentru scólele poporale din Ungaria în sensul articolului de lege 38 din 1868. Precedat de ordinațiunea ministrului r. u. de culte și instrucțiune publică dela 26 August 1877, Nr. 21,678, prin care s'a publicat noul plan. Traducere de Vasile Petri. Sâbiu. Editura traducătorului. Prețul unui exemplar 20 cr., trimis prin poștă 22 cr.

„**Scóla Română**“ cursul 1876 și 1877, exemplare complete cu prețul redus la 3 fl. pentru fie care an; amëndouë împreună cu 5 fl. 50 cr.

Cătră onorabilii lectori!

În ajunul de a părăsi Sâbiul, pentru a mă reîntorce la casa mea în Năsăud, vin prin acesta a dice tuturor amicilor și cunoscuților un sincer: „Remas bun!“

Ultimele două numere din „Scóla Română“ pe anul curent vor apăre într'o singură fascióră de 6 cóle la finele lui Septemvre a. c. Aparițiunea mai departe a foiei va depinde dela realizarea apromisiunilor și asigurărilor, ce mi-s'au făcut și asupra cărora mă voiú rosti definitiv în fascióra din urmă.

În fine am onóre a aduce la cunoscința onorabilului public, că cu datul de astăzi cărțile mele:

„Nou Abcdar românese“,
„Legendar séu Carte de cetire“,
„Instrucțiune pentru învățatori“,
„Plan de învățământ“,

„Scóla Română“ cursul 1876-1877

au trecut în comisiune la

tipografia archidieceesană din Sâbiu,

la care sunt a se face de aici încolo tóte comandele.

Orí ce alte epistole și corespondințe, cari mă privesc pre mine, fie ca redactor, fie ca particular, binevoiéscă a mi-se adresa la Năsăud (Nassod).

Vasile Petri.